

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE SOSYAL
BELEDİYECİLİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇAĞDAŞ AKTEPE

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. MEHMET GÜNEŞ

ANKARA

2020

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE SOSYAL
BELEDİYECİLİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇAĞDAŞ AKTEPE

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MEHMET GÜNEŞ

ANKARA
2020

KABUL VE ONAY

Çağdaş AKTEPE tarafından hazırlanan "**Avrupa Birliği ve Türkiye de Sosyal Belediyecilik**" başlıklı bu çalışma, **29/04/2020** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

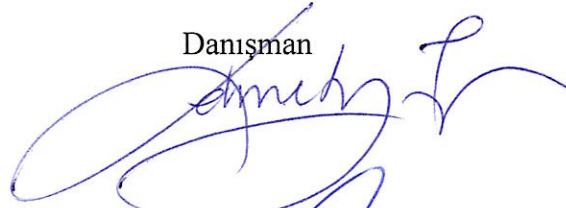
DOÇ. DR. NAZLI YÜCEL BATMAZ

Başkan

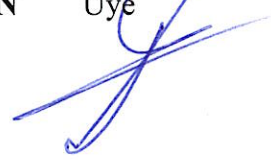
DOÇ. DR. MEHMET GÜNEŞ

Danışman

DR. ÖĞR. ÜYESİ ERGENEKON SAVRUN

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun ...yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

29.04/2020

Çağdaş AKTEPE

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında görüő ve önerileriyle katkıda bulunan, tezimin yazımında büyük yardımını gördüğüm ve birlikte çalışmaktan onur duyduğum çok değerli danışmanım Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ hocama en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez jürisinde yer alan Doç.Dr. Nazlı Yücel BATMAZ ve Dr. Öğr. Üyesi Ergenekon SAVRUN'a, çalışmamda bana destek olan Sevgi YORULMAZ, Dilara KARADEMİR ve Özge GÜL arkadaşlarıma, bana ev sahipliği yapan ve ailem kabul ettiğim Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi ve çalışanlarına teşekkür ederim.

ÖZET

AKTEPE, Çağdaş. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Sosyal Belediyecilik, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020.

Türkiye’de temel yerel yönetim birimleri olarak belediyeler çeşitli hizmetler sunmaktadır. Türkiye’de belediyelerin sosyal politika uygulamaları ise “sosyal belediyecilik anlayışı” olarak adlandırılmakta, her geçen gün yaygınlaştıkları görülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle sosyal belediyeciliğin teorik temellerini ortaya koymak üzere sosyal politika ve yerel yönetimler ortaya konulmuştur. İkinci bölümde Avrupa Birliği’nde sosyal politika ve yerel yönetimler ile İngiltere, İsveç ve İspanya örneklerinde yerel sosyal politikalara değinilmiş, son bölümde ise Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi anlatılmıştır.

Bu inceleme sonrasında sosyal yardımlar alanında yaşanan dönüşüm ortaya konularak, sosyal belediyeciliğin sosyal devlete bir alternatif olup olmadığı tartışılmaktadır. Çalışma, ağırlıklı literatür taramasına ve sosyal yardımlarla ilgili düzenlemelerin ve politikaların incelemesine dayanmaktadır. Çalışmanın temel araştırma konusu değişen sosyal devlet anlayışı ve sosyal belediyeciliktir.

Yaptıkları hizmetler bakımından değerlendirildiklerinde sosyal devletten doğan açığı kapatmaya yönelik programlara dayanan sosyal belediyecilik anlayışının, Türkiye’de tam olarak uygulamaya geçirebilmesinde yeterli alt yapı, mali kaynak ve yetişmiş personel sahip olmadıkları saptanmıştır. Bunun yanında, sosyal yardımların, siyasi kayırmacılık içerdiği ve merkezi hükümetin etkisinde yürütüldüğü yönünde yaygın bir kanı ve bulgular olduğu saptanmıştır.

Türkiye de sosyal belediyecilik olarak nitelendirilebilecek uygulamalar, 1970’lerden sonra hayata geçirilmeye başlamış ve 1990’lardan sonra artışa geçmiştir. Sosyal belediyecilik olarak nitelendirilebilecek hizmet

düzeşinin Türkiye’de düşük olduğu, tüm dezavantajlı kesimleri içeren bir kapsayıcılıkta olmadığı görölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, Türkiye, Avrupa Ülkeleri.

ABSTRACT

AKTEPE, Çağdaş. Social Municipality in European Countries and Turkey, Master's Thesis, Ankara, 2020.

As basic units of local governments in Turkey, municipalities offers many services. Social policies of these municipalities are called as "social municipality approach" and these approach spread day by day.

In this study firstly local government and social policy concepts has been presented to see social municipality in theory. After social policy and local governments in the European Union has been analysed in addition to local social policies in samples of England, Sweden and Spain, development of social municipality approach in Turkey has been examined.

In this study, the transformation in social municipality has been presented, it has been discussed whether social municipality is an alternative to the social state in Turkey. The present study is mostly based on literature review and analysis of regulations and policies about social assistance. The main subject in the present study is changing social state concept and social municipality.

It has been found out that there is lack of necessary background, financial sources and competent staff in the process of being able to apply the understanding of social municipality which compensates for the shortcomings stemmed from social state considering its services. In addition to these facts, it has been stated that there is a common belief and evidence about that social assistance includes political favoritism and it has been carried out under the pressure of the government.

Turkey began to be implemented after the 1970s and increased after the 1990s's It is observed that the level of service that can be

described as social municipality in Turkey is low and that it is not inclusive of all disadvantaged segments.

Keywords: Social Municipality, Turkey, European Countries.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	4
KURAMSAL ÇERÇEVE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI VE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN KAVRAMSAL TEMELLERİ	4
1.1. SOSYAL DEVLET KAVRAMININ İÇERİĞİ VE AMAÇLARI	4
1.2. SOSYAL DEVLET ANLAYIŞININ KÖKENLERİ VE AMAÇLARI	6
1.3. SOSYAL ADALET KAVRAMI	11
1.4. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI	12
1.5. YOKSULLUK, SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET KAVRAMLARI	14
1.6. YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYELER	16
1.7. SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI	17
1.8. SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN TEMEL İLKE VE UĞRAŞ ALANLARI	18
1.8.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon Hizmetleri	19
1.8.2. Sosyal Yardım ve Dayanışma Sağlama	20
1.8.3. Harekete Geçirme, Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme	20
1.8.4. Yatırım Yapma	21
1.8.5. Sosyal Belediyeciliğin Faaliyet Alanları	22
1.9. SOSYAL BELEDİYECİLİĞE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER	23

BÖLÜM II	25
AVRUPA ÜLKELERİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE ÖZELLİKLERİ.....	25
2.1. AVRUPA'DA SOSYAL REFAH DEVLETİ ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE MODELLERİ.....	25
2.1.1. Sosyal Refah Devleti ve Rejiminin Özellikleri.....	26
2.1.2. Muhafazakâr-Korporatist Refah Rejiminin Özellikleri.....	28
2.1.3. Liberal Refah Rejiminin Özellikleri.....	29
2.2. AVRUPA SOSYAL DEVLET ANLAYIŞINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ VE BELEDİYECİLİK.....	31
2.3. AVRUPA ÜLKELERİNİN YEREL YÖNETİMLERİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇALIŞMALARI	33
2.3.1. İngiltere'de Sosyal Belediyecilik.....	33
2.3.2. Fransa'da Sosyal Belediyecilik	37
2.3.3. Almanya'da Sosyal Belediyecilik	39
2.3.4. İsveç'te Sosyal Belediyecilik	42
2.3.5. Norveç'te Sosyal Belediyecilik.....	43
2.3.6. İspanya'da Sosyal Belediyecilik.....	45
2.3.7. İtalya'da Sosyal Belediyecilik	45
BÖLÜM III.....	47
TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE ÖZELLİKLERİ.....	47
3.1. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER VE SOSYAL BELEDİYECİLİK GEÇMİŞİ	48
3.1.1. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yasal Geçmişi	48
3.1.2. Türkiye'de Sosyal (Toplumsal) Belediyecilik Anlayışının Geçmişi.....	49
3.2. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN GÖREVLERİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN YERİ	53
3.2.1. Türkiye'de Yerel Yönetim Olarak Belediyelerin Yasal Görevleri	54

3.2.2. Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Türdeki Görev Alanlarının Tasnifi	61
3.2.3. Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Sorumlu Birimleri	63
3.2.4. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulaması Örnekleri	64
3.2.5. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamasının Özellikleri	66
3.2.6. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamasına İlişkin Temel Sorunlar	67
SONUÇ	70
KAYNAKÇA	73
ÖZGEÇMİŞ	82

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AY	Anayasa
Bkz.	Bakınız
E.T.	Erişim Tarihi
Md.	Madde
MİGM	Mahalli İdareler Genel M¼d¼rl¼đ¼
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örg¼t¼
s.	Sayfa
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBB	T¼rkiye Belediyeler Birliği
T¼İK	T¼rkiye İstatistik Kurumu
vd.	Ve diğerleri

GİRİŞ

Sanayi Devrimi'nin toplum yaşamı için yarattığı risklerin bir sonucu olarak doğan sosyal politika getirdiği anlayış ve uygulamalarıyla bu riskleri azaltarak toplumsal yaşamın sürekliliğine yönelik bir güvence getirmeye çalışmıştır. Bu çerçevede sosyal politikalar, özellikle 19'uncu yüzyılda devletlerin faaliyet alanına girmiş bulunmaktadır.

Kapitalizmin toplumsal düzen üzerindeki yıkıcı etkileriyle birlikte toplumun kendi içerisinde tolere edebileceği ve üzerinden gelebileceği düzeyi aşmıştır. Bu durum merkezi yönetimlerin sosyal refahın yeniden dağıtımında sorumluluk almasıyla sonuçlanmış ve 19'uncu yüzyılda başlayan sosyal politika denemeleri 20'nci yüzyılda da sürdürülmüştür. Liberal yaklaşımlarla sosyal refah anlayışının kıyasıya yarıştığı bu politik zeminde, sosyal refahın yeniden dağıtımında kaynakların en verimli şekilde sunulacağı yöntemler de gittikçe daha çok tartışılmaktadır. Bu süreçte karşımıza çıkan en önemli aktör yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler, halka en yakın, toplumla doğrudan iletişim içerisinde ve kentin kendine özgü dinamiklerinin farkında olan yapılar olarak, temel kentsel hizmetlere ek olarak sosyal refahın yeniden dağıtımındaki rolünü de arttırmaktadır.

Bir zamanlar toplumsal dayanışmaya dayanak oluşturan ve büyük buhran ve savaş dönemi ortaya çıkan sosyal problemlerin aşılmasında önemli rol oynayan sosyal programlar ve sosyal devlet ilkesi Türkiye ve Avrupa'yı da içine alan artan göç dalgaları ve küresel salgın hastalıklar sebebiyle tekrar gündeme gelmiştir. Son elli yılda küreselleşme ve neo-liberal politikalar sonucu yaşanan değişime uymak zorunda kalan tüm dünyada ve aynı zamanda Türkiye'de sosyal devlet anlayışı önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Hatta 70'li yılların sonundan itibaren sosyal devlet anlayışından vazgeçilmeye

başlanmış, piyasa ve işletmecilik ilkelerine göre çalışan ve özel sektörün önünü açan yeni kamu yönetimi anlayışı benimsenmiş ve kamu yönetiminde yeniden yapılanma çerçevesinde başta yerel yönetim birimleri ile ilgili yasal düzenlemeler olmak üzere birçok yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Dünyada sosyal devlet ve sosyal haklar alanında yaşanan dönüşümün sonucu olarak, son zamanda ülkemizde tekrardan öne çıkarılan sosyal belediyeciliğin anlamı ve içeriğinin ortaya konulması, sosyal belediyeciliğin, Avrupa'daki çeşitli ülkelerdeki uygulamaları gözetilerek Türkiye'deki toplumcu belediyecilik ve klasik belediyecilik uygulamaları ile farklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önem kazanmıştır.

Bu çalışmanın amacı da daha önce yapılmış literatürü de inceleyerek sosyal belediyecilik kavramı ve uygulamalarının Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki farkını ve gelişimini ortaya koymak, bu çalışmalar temelinde sosyal belediyecilik anlayışını şu andaki uygulamaları üzerinde tartışmaktır.

Bu doğrultuda üç ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde sosyal belediyecilik uygulamalarının temelini oluşturduğu düşünülen sosyal politika ve yerel yönetim kavramları incelenecektir. Sosyal politika kavramı, tanımı, farklı bakış açıları, sosyal politikanın tarihsel gelişimi, amaçları ve uygulamaları ortaya konulacaktır. Yerel yönetimlerle ilgili olarak ise teorik olarak yerinden yönetim kavramı tanımı, türleri belirtilecek, devamında yerel yönetimlerin tanımı, tarihsel gelişimi ve modern yerel yönetim birimi olarak belediyelerin gelişimine değinilecektir.

İkinci bölümde, Avrupa ülkelerinin sosyal politikasının sonucu olarak sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi incelenecektir. Araştırmada Avrupa ülkeleri arasında sosyal belediyecilik anlayışı gelişmiş olan ülkeler seçilmiştir. Bunlar arasında en çok Batı Avrupa

lkeleri ne çıkmaktadır. Bu bölümde Avrupa refah sistemleri tartışılarak, bu refah sistemleri içerisinde rol alan aktörler incelenecektir. Ayrıca Avrupa lkelerinde yerel yönetimler açısından önemli rol oynayan kurum ve normlar belirtilerek; çeşitli ülke örneklerinde yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki uygulamaları ortaya konulacaktır.

Çalışmanın nc bölümünde ise Avrupa'dan farklı olarak Türkiye'deki sosyal belediyecilik anlayışını açıklayabilmek için öncelikle kavram açısından önemli olan sosyal devlet anlayışının gelişimi ve Türkiye'de yerel yönetim sistemi incelenecektir. Türkiye'de sosyal belediyeciliğın teorik ve pratik gelişimine odaklanılırken, bu gelişim tarihsel olarak verilecek, gelişimin idari ve mali kaynaklarına değınilecektir. Sosyal belediyeciliğe yönelik uygulama örnekleri değınlendirilecek ve aynı zamanda sosyal belediyecilik alanında ne çıkan sorunlar ve uygulama problemleri ele alınacaktır.

Hem iki ve hem de üçüncü bölümde karşılaştırma yapılan ülkeler arasında ne çıkan uygulama örnekleri değınlendirilecek ve çalışma literatürde ne çıkan sorunlar ve gelişim süreci değınlendirilecek, bu ülkelerin sosyal politika ile ilgili normlarına ve ne çıkan konulara yer verilecektir.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise önceki bölümlerde elde edilen karşılaştırma ve değınlendirmelere göre çeşitli öneri ve teklifleri de kapsayacak şekilde bazı sonuçlar ortaya konulacaktır.

BÖLÜM I

KURAMSAL ÇERÇEVE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI VE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN KAVRAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde çalışmanın merkezi niteliğindeki sosyal devlet olgusu ve bunun devamında yerel yönetimlerin en önemlisi olan belediyelerin sosyal görev ve yetkilerinin kuramsal açıklaması yapılacaktır.

1.1. SOSYAL DEVLET KAVRAMININ İÇERİĞİ VE AMAÇLARI

“Sosyal Devlet” kavramı iki farklı terimden oluşturulmuştur. İlki Latince kökenli bir kavram olan (social) “sosyal” sözcüğü, ortak, arkadaş, yoldaş anlamına gelmektedir. Günümüzde Türkçe’de yaygın olarak kullanılan sosyal kavramının anlamı zamanla değişime uğramıştır. 17’nci yüzyılda “arkadaş olan, ortak olan, dostluk kurulan” veya “kolay arkadaşlık, dostluk kuran, hoş sohbet” gibi anlamlar içerirken, 18’nci yüzyılda anlam bakımından daha da soyutlaşmış ve genelleşmiştir (Aydın, 2008, s.24-25). Zaman içerisinde toplumu hedef alan, toplum için olan gibi anlamlar içeren sosyal sözcüğü, sosyal devlet, sosyal politika, sosyal hizmet, sosyal yardım ve sosyal belediyecilik gibi birçok kavramın önünde kullanılmakta ve birlikte kullanıldığı kelimeyi nitelendirerek, kullanıldığı sözcüğe yeni bir anlam kazandırmaktadır. Sosyal devlet, sosyal politika, sosyal hizmet, sosyal yardım ve sosyal belediyecilik kavramlarında kullanılan anlamıyla sosyal sözcüğü, toplumun geneline ya da bir toplumsal kesime ilişkin olan veya toplumun genelini öne çıkaran bir anlam içermektedir.

Sosyal Devlet tamlamasının ikinci terimi olan devlet ise bir örgüt veya yönetim düzenine işaret etmektedir. Devlet; kendisini oluşturan millet, ülke ve egemenlik unsurlarından yola çıkılarak “belirli

bir ülke üzerinde yaşayan, üstün bir iktidara tabi olan teşkilatlanmış insan topluluğunun meydana getirdiği devamlı ve tüzel kişiliğe sahip bir varlık" şeklinde tanımlanmaktadır (Bozkurt, 2006, s.4). Devletin temel amaçları arasında, toplum huzurunun ve refahının sağlanması, milli dayanışmanın sağlanması ve adaletin gerçekleştirilmesi de yer almaktadır. Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5'inci maddesine göre devletin görevi; "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." Aynı şekilde "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"nin 22-27'inci maddelerinde sosyal haklar ile ilgili olarak temel haklar gösterilmiştir. Buna göre herkesin sosyal güvenlik hakkının var olduğu, herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı gibi temel haklarının var olduğu güvence altına alınmıştır. İşsizlik, hastalık, dulluk, sakatlık, yaşlılık ve kişilerin kendi iradeleri dışında gelişen durumlarda oluşan geçim sıkıntılarının karşısında herkesin, güvenlik hakkı vardır. Annelerin ve çocukları özel bakım ve yardım görme hakları mevcuttur, bütün çocuklar aynı sosyal güvence hakkına sahiptirler.

Yukarıda gösterilen içerikten hareketle 'Sosyal refah devletini, nakdi faydalar sağlamak yanında sağlık, eğitim, konut hizmetleri sunmak ve tam istihdama ulaşmaya yönelik önlemler almak suretiyle vatandaşlarına belirli bir gelir, gelecek güvencesi ve temel sosyal hizmetlerden yararlanma olanağı sağlayan ve bu doğrultuda ekonomik hayatın işleyişine müdahale eden, özel kesimin faaliyetlerini düzenleyerek ya da bizzat kamu iktisadi teşebbüsleri aracılığıyla faaliyette bulunarak ekonomik hayatı kontrol eden ve yönlendiren devlet" (Aktan ve zkıvrak, 2008, s. 19) şeklinde tanımlamak mümkündür.

Toplumun refahını artırmayı esas alıp, var olan eşitsizliklerle mücadele eden, bireylerin sahip oldukları hakları koruyup geliştiren ve hukuki güvence altına alan bir devlet olarak sosyal ve ekonomik hayata müdahalelerde bulunarak var olan dengesizlikleri ortadan kaldırmaya çalışan (Ay ve Akana, 2017, s.789) sosyal devletin amaçlarını Aktan ve Özkıvrak şu şekilde belirtmişlerdir (2008, s. 39): "Kişilere asgari bir gelir düzeyinin garanti edilmesi", "belirli ihtiyaçların karşılanmasında minimum standartların sağlanması", "tüm vatandaşların yaşam koşullarının iyileştirilmesi", "yoksullukla mücadele", "adil gelir dağılımına ulaşma", "sosyal adaleti sağlama", ya da "sosyal koruma" veya "sosyal güvenlik sunma." Sosyal devlet, bireylerin kanunlar karşısındaki eşit olma durumlarını koruyarak, bireysel hak ve özgürlüklerini, sosyal ve iktisadi hürriyetlerle güçlendirecektir. Sosyal devlet aynı zamanda sosyal korumaya dayalı politika uygulamaları ile esasen sosyal güvenlik, sosyal sigortadan ya da güvenlik ağlarından çok daha kapsamlı programları, katılımcıları ve araçları kullanmaktadır. Bu sebeple sosyal devletin çıkış noktası olana sosyal koruma; kamu kurumları, normlar ve programlar aracılığıyla bireyleri ve hane halklarını yoksulluktan ve yoksunluktan öncelikle korumayı amaçlayan uygulamalar biçiminde tanımlanmaktadır (Güneş, 2013, s.43).

1.2. SOSYAL DEVLET ANLAYIŞININ KÖKENLERİ VE AMAÇLARI

Sosyal devletin ilk uygulaması, 1601 yılında İngiltere'de yapılan Yoksullara Yardım Yasasıdır. 19'uncu yüzyılda yaşanan iki büyük dünya savaşı ve 1929 Ekonomik Buhranı sonrasında batı toplumlarında yaşanan ciddi iktisadi ve sosyal problemler, sosyal devletin ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Ancak bugünkü anlamda uygulanmaya başlanması yüzyılın sonunda mümkün olmuştur (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.16).

Avrupa'da Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan emekçi kesimin aleyhine gelişmeler sonrasında R. Owen, S. Simon, C. Frouler gibi bazı sosyalistler var olan düzeni eleştirerek devletin işçi sınıfı lehine müdahalede bulunmasını ve klasik liberal sistemin insanlık dışı yönlerini vurgulayarak, açlık ve sefaletin önlenmesi, sosyal haklar ve sosyal dayanışmanın ortaya çıkması için birtakım mücadelelerde bulunmuşlardır (Bulut,2001, s.322). Marks'ın görüşlerinin etkisi altına aldığı özellikle işçi sınıfının artan mücadelesi karşısında çeşitli devlet yönetimleri çareler aramaya başlamışlardır.

Bunlardan biri olarak 1870'li yıllarda ilk tohumları atılmaya başlayan sosyal devletin şekillenmesi Almanya'da Bismarck tarafından ülkede gelişen sanayileşme sonrasında tehdit oluşturabilecek olan işçi sınıfına yönelik olarak 1880'li yıllarda geliştirilen sosyal güvenlik ile ilgili düzenlemelerle, bu sınıfı etkisiz kılmak amacıyla başlamıştır. Bu kapsamda Almanya, 1883 yılında hastalık, 1884 yılında iş kazası, 1889 yılında yaşlılık ve sakatlık sigortası ile ilgili yasaları çıkartarak sosyal güvenlik ile ilgili bütün dünyaya öncülük etmiştir (Özdemir, 2007, s.150). Daha sonraları ise 1891 yılında Danimarka'da, 1898 yılında Yeni Zelanda'da kurulan ancak 1908 yılında İngiltere'de hastalık ve işsizliğe sosyal güvence olarak başlayan sosyal devleti sisteminin gerçek anlamda ilk göstergeleri; Amerika'da başlayan ve dünyaya yayılan 1929 ekonomik buhranı ve İkinci Dünya Savaşından sonra yoksulluğun artmasıyla birlikte Keynesçi ekonomik anlayışın ağırlık kazanması, devletin ekonomiye ve sosyal alanlara müdahalesinin giderek artması ile olmuştur. Bu sürecin genişlemesiyle birlikte yoksullukla mücadele, sosyal güvenlik ve sosyal yardım programlarının etkisi, sosyal devlet veya refah devlet şeklinde adlandırılan devlet yapılanmaları ortaya çıkmıştır (Sallan Gül,2009, s.66).

Sosyal devlet anlayışı, ülke anayasalarında ilk olarak 1848 Fransız Anayasası'nda kabul edilmiş, daha sonra 1919'da Alman

Weimar Anayasası'nda, devlet tarafından "ekonomik hayatın adalet esaslarına göre ve herkese insanlığına yaraşır bir şekilde" düzenleneceği ilkesini benimsemiştir. Fransa Anayasası'nda olduğu gibi Alman Weimar Anayasası'nda da eğitim, çalışma ve sağlık haklarını güvence altına alarak eşitlik ilkesine vurgu yapılmıştır (Ateş, 2009, s.90). Bahsedilen ülkelerin aksine devletin sosyal görevleri Türkiye'de çok geç bir dönemde kabul edilmiştir. Türkiye'de halen geçerli yoksulluğu önlemeye yönelik sosyal yardım mantığı, Osmanlı'dan miras alınmış bazı işleyiş ve düşüncelere sahiptir. Osmanlı Devleti'nde 'sosyal politika', 'sosyal devlet' gibi kavramlar yerine 'içtimai muavenet' (sosyal dayanışma) kavramı kullanıldığı bilinmektedir. Sosyal dayanışmayı sağlamak ise, devletin asli görevi olmayıp toplumda etkin olan aile, lonca, cemaat, vakıf gibi kurumlar aracılığıyla yerine getirilmiştir (Hür, 2009, s. 3).

Devlet sahip olduğu ana ideolojiye bağlı olarak kapitalist devlet, sosyalist devlet, Jandarma devlet, faşist devlet ve sosyal devlet şeklindeki isimlerle adlandırılmaktadır. Liberal yaklaşımın etkisiyle devletin görevlerini savunma, güvenlik ve adalet hizmetlerinden ibaret kabul eden Jandarma devlet anlayışının tam tersini savunan sosyal devlet, sosyal barışı, sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata devletin müdahalesini zorunlu ve meşru gören bir anlayışın ürünüdür. Sosyal devlette, devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamaya yönelik alacağı önlemler bulunmaktadır. Özbudun'a göre bu önlemlerden birincisi, herkese insan haysiyetine yaraşır asgari bir yaşam düzeyinin gerçekleştirilmesi için gerekli ortamın sağlanmasıdır. Devlet tarafından herkese çalışma olanağının sağlanması, çalışan herkese insanca yaşayabilmesini mümkün kılacak adaletli bir ücret ödenmesi ve çalışamayacak durumda olanların çeşitli sosyal güvenlik önlemleri ile refah düzeylerinde iyileştirmeler yapılır. İkincisi, gelir ve servet eşitsizliğinin azaltılmasıdır. Vergilemede adalet ilkesi çerçevesinde, yüksek gelir tabakalarından yüksek oranlarda,

düşük gelir tabakalarından düşük oranlarda vergi alınması yoluyla gelir eşitsizliğinin azaltılması amaçlanır (Özbudun, 2002, s. 128-139).

Sosyal devletin amaçlarına yönelik çeşitli görüşler ortaya konulmaktadır. Buna göre sosyal devletin amaçları arasında şunlar yer almaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 41-52):

1) Yoksullukla Mücadele ve Gelir Dağılımında Adaleti Sağlamak:

Sosyal devlet bireyleri ve toplumu yoksulluktan kurtararak, daha güvenli alanlar yaratmalı, bireylerin kendi imkân ve olanaklarıyla kaderlerini çizebilecekleri ortam hazırlamalıdır. Yani yoksullukla mücadelede amaç, bireylerin insanca yaşaması için gerekli olan asgari gelir düzeyini elde etmesini sağlamaktır. Ayrıca toplumdaki gelir dağılımından kaynaklanan eşitsizlikleri gidererek bir denge kurmaktır.

2) Sosyal Güvenliği Temin Etmek:

Sosyal sigortalar diye de adlandırılan sosyal güvenlikte temel amaç, insanlara mali yönden yardım sağlamaktır. Bu mali yardımlarla insanlara asgari düzeyde gelir sağlanarak, temel ihtiyaçları karşılamada yardımcı olmak ve insanları yoksulluktan kurtarmak hedeflenmektedir. Bir diğer hedef ise, işsiz kalma durumunda veya hastalık hallerinde insanlara mali yardımda bulunarak insanların mal ve mülklerini kaybetmelerini engellemektir.

3) Fırsat Eşitliğini Sağlamak:

Gerek sosyal devlet gerekse liberal devlet anlayışında insanlar kanun önünde eşittir. Sosyal devlet anlayışında insanların kanun önünde eşit olabilmesi için, içinde yaşadığı toplumda da sosyal ve ekonomik yönden de eşit olunması gerektiği savunulmakta, toplumdaki insanlar arasında bulunan sosyal ve ekonomik farklılıkların azaltılması yönünde çabalarda bulunmaktadır.

4) İstihdamı Artırıp İşsizliği Önlenmek:

İnsanların hayatlarını sürdürebilmeleri, ihtiyaçlarını giderebilmeleri ve emeklerinin karşılığını alabilmeleri için onlara istihdam sağlamak sosyal devletin bir diğer amacıdır. Diğer bir ifadeyle sosyal devletin amacı bireylere iş olanağı sunmaktır. İş olanağı sunulan insanlar, sosyal yardımlara daha az ihtiyaç duyacaklardır. Bu da sosyal devletin lehine olan bir durumdur. Sosyal devlet anlayışında sağlıklı çalışabilecek kişilere iş olanağı sağlamak insan onuruna yakışır en iyi hizmet olarak görülmektedir.

5) Sosyal Barışı ve Sosyal Dengeyi Sağlamak:

Sosyal devlet, kişilere kanun önünde din, dil, ırk, mezhep nedeniyle ayrıcalık tanımadan her zaman haksızlığa uğrayanların ve güçsüzlerin yanında yer almayı hedeflemektedir. Ayrıca serbest piyasanın tekelleşmesini önleyerek çalışanların yönetime gelmesine olanak tanımaktadır. İş yaşamında sermaye - emek dengesi sağlayarak çalışanların işverenler karşısında ezilmesini önlemek için iş güvencesi, sendika hakkı, toplu sözleşme hakkı ve grev hakkı tanındığında özellikle bu tür sosyal haklar konusunda sosyal devlet işçilere yönelik koruyucu önlemler almayı planlamaktadır.

6) Ekonomik Büyüme ve Kalkınmayı Gerçekleştirmek:

Sosyal devletin temel amaçlarından biri de ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanmasıdır. Keynesyen politikalar çerçevesinde ekonomik büyüme ve kalkınmayı savunan sosyal devlet, teşviklerle de tam istihdamı sağlamayı amaçlarken, bu ekonomik büyüme ve kalkınma süreciyle birlikte sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi alanlarda da müdahalede bulunarak düzeltici önlemler alacaktır.

1.3. SOSYAL ADALET KAVRAMI

Sosyal refah devleti, refah düzeyi açısından mevcut farklılıkları gidermeye çalışmakta, sosyo ekonomik hayatı yönlendirecek politikalar geliştirmekte, güçsüzlere, yoksullara, yardıma muhtaç kişilere hizmet götürecektir sosyal kurumları kurmaktadır (Pektaş, 2010, s. 9). Bu kurumların en önemli görevi sosyal adaleti tesis etmektir. Bu konuda Barker (1999, s. 451)'a göre: sosyal adalet, toplumun tüm bireylerinin aynı temel haklara, korunmaya, fırsatlara, yükümlülüklerle ve sosyal yardımlara sahip olduğu ideal bir durumdur. Aynı şekilde sosyal adalet; tüm insanların eşit değere ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek eşit haklara sahip olmasını, yaşam şansları ve fırsatların mümkün olduğunca yayılmasını, haksız eşitsizliklerin azaltılması ve mümkünse ortadan kaldırılmasını kapsar (Craig, 2002, s. 671).

Sosyal adalet ilkesi, eldeki değerlerin toplum içinde adaletli dağılımını gerektirir. Sosyal adaletin gerçekleştirilmesi ise, öncelikle ekonomide büyümenin sağlanması ve toplumun kalkındırılması ve gelirin belirli bir azınlığın elinde toplanması yerine toplumsal kesimler arasında dengeli bir biçimde bölüştürülmesi ile olanaklıdır. Sosyal adaletin sağlanmasında gelir dağılımı önemli bir yer tutar. Koray'a göre; Devlet tarafından kamu hizmeti olarak sağlanan sosyal hizmetler -eğitim, sağlık, konut politikaları, sosyal yardımlar- gelir dağılımını doğrudan ve dolaylı olarak etkiler. Sosyal hizmetlerin bir kısmı bir ödeme yapmaksızın kişilerin yaşama düzeylerinde ve toplumsal statülerinde bir iyileştirme sağlarken, bir kısmı da küçük bir katkı payı karşılığında kişiye daha iyi yaşama olanağı sağlamaktadır (2008, s. 304).

Sosyal adalet, her bireye asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı garanti etmektedir sosyal adalet ise gelir ve servetin adil bir dağılımı ile mümkün olabilecektir. Lea Ann Bell'e göre sosyal adalet, kaynakların eşit dağıtıldığı ve bütün üyeleri bedensel, ruhsal ve sosyal

açıdan güvende olan bir toplumun adil olduğunu belirtmiştir (Aktaran Lundy, 2004, s.159).

Refah ülkelerinde sosyal adaletin sağlanmasında şu kriterlerin dikkate alındığı görülmektedir (Kaynak, 2017, s.257):

- Yoksulluğun önlenmesi
- Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması
- İş piyasasına katılım
- Sosyal güvenlik ve sosyal yardımların organize edilmesi
- Refah ve gelirin yeniden dağıtılması
- Kaynakların adil dağılımı
- Adil vergi düzeninin sağlanması.

1.4. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI

“Toplumun ekonomik yaşamında ekonomik bağımlılıkları nedeniyle özellikle zarar görebilecek olan, yoksulluk tehlikesiyle karşı karşıya bulunan halk gruplarının korunması için sosyal güvenlik ve barışın sağlanmasıyla halkın ve devletin varlığını koruma ve gelişmesini sağlama amacına yönelik önlemlerin ve örgütlerin bütünü” (Güven, 1995, s.12) olarak bilinen sosyal politika kavramı, ilk olarak Sanayi Devrimi sonucunda işçi sınıfının sorunlarıyla birlikte sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkmış bir kavramdır. İlk olarak Almanya’da Profesör Riehl tarafından ortaya konan sosyal politika, işçileri yoksulluğa ve elverişsiz çalışma ve yaşam koşulları gibi sanayileşme ile değişen düzenin tehditlerine karşı korumayı amaç edinmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1995, s.3). Sosyal politikaları zorunlu hale getiren sorunların nedeni olan yeni üretim düzeninin başlangıcı ilk olarak İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi’dir. Yeni sanayinin

doğurduğu uzun çalışma süreleri, elverişsiz çalışma koşulları, kadın ve çocuk işçilerin sömürülmesi gibi sorunlar devletin ekonomik ilişkide zayıf olan ve zarar gören kesimler lehine karar alması sonucunu doğurmuştur.

Sanayi Devrimi'nin ortaya çıktığı ilk ülke olan İngiltere önemli sosyal politika uygulamalarını da başlatmıştır. 1802'de çıkarılan çocuk işçileri korumaya yönelik yasayla başlayan süreçte temel olarak çalışma koşullarını iyileştirme ve denetim altına alma amacı ile iyileştirmeler yapılmış ve 1911'de çıkarılan ulusal sigorta yasasını ise dul, yetim ve yaşlılık sigortası yasaları izlemiştir (Güven, 1995, s.73). Benzeri şekilde Fransa'da 1841'de bu alanda ilk yasa çıkarılmıştır. 1874 ve 1892 yıllarında çıkarılan yasalar da işçileri koruyucu ve yaş, çalışma süresi gibi kısıtlamalar getirmiştir. 1895 ve 1898'de iş kazaları tazminatları yasalaştırılmış 1900'lü yılların ilk 10 yıllık döneminde ise Fransa'da işçi sağlığı, güvenliği ve yaşlılık sigortası gibi birçok konuda yasalar çıkarılmıştır (Güven, 1995, s.74).

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan otuz yıllık dönem (1945-1975), refah devletinin büyük önem kazandığı göze çarpmaktadır. Bu dönemde sosyal politikalar yaygınlaşmış, kavramın anlamı da bu yıllarda daha çok genişlemiştir. Savaşın doğurduğu ekonomik ve sosyal sorunların da etkisiyle sosyal adalet kavramı sorgulanmaya başlamış, devletler bu doğrultuda eğitim, sağlık, yoksulluğun önlenmesi, istihdam gibi konularda refahı artırmaya yönelik uygulamalara önemli derecede kaynaklar aktarmışlardır (Koray, 2000, s.11).

Sanayi Devrimi'nin ilk dönemlerinde işçi sınıfına ve sorunlarına odaklanan sosyal politika, günümüzde de toplumsal refahın sağlanması ihtiyacına bağlı olarak toplumun tüm gruplarını korumayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Ancak nüfusun gittikçe artması ve işsizliğin çoğalması ile özellikle sanayinin kümelenildiği kentlerde yaşayanlar arasında ve toplum içerisinde zengin, fakir kesimler

arasında önemli sosyal sorun ve tehlikelerle karşı karşıya kalınmaya başlamıştır. Bu açıdan sosyal politikanın ilk hedefinin bu şekilde büyük yerleşim yerleri kabul edilen belediyelerle yönetilen kentlerde oluşabilecek gerilimi düşürmek; sosyal adalete dayanan sosyal dengeyi sağlayarak sosyal barış ortamını kurmak olarak üretildiği görülmektedir (Altan, 2006, s.12). Dolayısıyla yerel yönetimler olarak belediyelerin önemi bu konuda öne çıkmaktadır.

Yerel yönetimler, ülkeden ülkeye ve döneme bağlı olarak farklılık gösterse de sosyal politika işlevleri bulunmaktadır. Ekonomik istikrarın sürdürülmesi, gelir dağılımı ve kamu hizmetlerini sunma fonksiyonlarına sahip yerel yönetimler gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde demokratik sistemin vazgeçilmez ve etkili bir aktörü ve özerk kuruluşlar olma niteliğini tam olarak yerine getiremese de merkezi idarelerin kamu hizmeti sunmasında yerel düzeydeki temsilcisi veya ortağı olarak görev üstlenmektedir (Ersöz,2011, s.65).

1.5. YOKSULLUK, SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMET KAVRAMLARI

Yoksulluk durumu, insani bir sorun olarak en çok tartışıldığı platform olan Birleşmiş Milletler'e (BM) göre; "yeterli bir yaşam standardına ulaşma ve diğer sivil, kültürel, ekonomik, siyasal ve sosyal haklardan yararlanma açısından gerekli kaynaklardan, yapabilirliklerden, seçeneklerden, güvenlikten ve güçten sürekli ya da kronik olarak yoksun oluşla belirlenen bir insanlık durumudur" (Aktaran Güneş, 2013, s.27).

Yoksulluğun yıkıcı sonuçlarının önüne geçilmesi ve toplum içerisinde ekonomik ve sosyal olarak geri kalmış yoksulların durumlarının iyileştirilmesi için bir ülkenin tamamen gelişmesi ve kalkınması beklenemeyeceğine göre, sosyal yardımların bir kaldıraç olarak hem bireysel hem de sosyal açıdan sürdürülmesinin büyük önemi vardır. Bu açıdan sosyal yardımların bir ihtiyaç alanını

doldurduğu ve acil nitelikteki ihtiyaçlara belli oranda cevap verdiği genel olarak kabul edilmektedir (Güneş, 2012, s.159).

Sosyal yardımın farklı isimlerle tarihin ilk dönemlerinden beri var olageldiğini ancak "sosyal yardım" kavramının kullanılmaya başlanmasının -net bir biçimde olmasa da- sanayileşme döneminde gerçekleştiğini, bu bağlamda kavramın modern anlamda, sanayileşme sürecinde bilhassa refahın yeniden dağıtımında işlevsel bir araç olarak önemini günümüze kadar sürdürdüğünü ifade etmiştir (Aktaran Taşçı,2008, s.128).

Özellikle sosyal güvenliği olmayan ya da bu güvenlik kurumlarının sağladığı gelir desteğinin yeterli olmadığı kişilere sağlanan her türlü transferler, literatürde sosyal yardım olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2012, s.152). Sosyal güvenlik yöntemi içerisinde kabul edilen sosyal yardım, muhtaçlık durumlarının tespitine bağlı olarak sunulan, bireyin kendine yeterli hale gelmesi amacıyla karşılıksız olarak yapılan maddi yardımlardır (Aygen,2015, s.152). Muhatabını yoksul kesimlerin oluşturduğu maddi yardımlar, aynı ve nakdi yardımlar şeklinde yapılmaktadır (Kesgin,2016, s.451).

Sosyal yardım gibi sosyal politika olarak en çok uygulanan sosyal hizmet, bireylerin, ülkenin genel koşulları çerçevesinde insan haysiyetine yaraşır bir biçimde yaşamlarını sürdürebilecekleri bir ortam sağlamaya, sosyo-ekonomik sorunların çözümüne yardımcı olmaya yönelik tüm hizmetleri kapsamaktadır (Ölmez, 2007, s. 38). Diğer bir ifadeyle ekonomik ve sosyal imkânsızlıklar nedeniyle bazı hizmetlerden yoksun kalan bir bakıma dışlanan bireylerin hayat standartlarını iyileştirmeye, refahlarını artırmaya ve mevcut yoksunluklarını gidermeye yönelik hizmet ve faaliyetleri ifade etmektedir.

Toplumsal alanda dezavantajlı grupların yaşadığı zorlukların ve güçlüklerin üstesinden gelmelerine yardımcı olan, müracaatçılarının

karşılanmamış ihtiyaçlarını toplumsal kaynakları harekete geçirerek tüm insanlara insan onuruna yakışır bir yaşam standardına ulaştırmayı amaçlayan sosyal hizmetler, toplumsal adaletin sağlanmasında bir güvence teşkil edecektir. Ancak sosyal hizmetlerin çok iyi planlanarak özellikle ehliyetli, yetenekli ve kabiliyetli kişi ve yönetimler tarafından sunulması gerekecektir.

Sosyal yardım ve hizmetlerin gerekliliği konusu incelenirken yoksullara yardımın güvenlik sorunu olarak algılanması ile devletin sosyal adaleti ve eşitliği arttırıcı çabalarının ayrıca şart olduğu belirtilmektedir. Ancak devletin bu tür yardımları bir görev olarak yapması ve yoksulların da bunu hak olarak görmeye başlamaları ile ortaya çıkan sorunda, yoksulluk yardımlarının tam olarak ilişkilendirilmesi ve hak-sorumluluk dengesinin iyi gözetilmesi gerekmektedir (Güneş, 2012, s.158).

1.6. YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYELER

Yerel halkın, kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan yerel yönetim; merkezi yönetimce belli sınırlar içerisinde kural koymaya, mali yükümlülükler getirmeye yetkili kılınmış bir yerel meclisin denetimi altındaki bir yönetim birimi olarak (Keleş, 2009, s.22) tanımlanırken Hampton'a göre; yerel yönetimlerin dört temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki yerel yönetimlerin belli coğrafi sınırlar üzerinde yetkiye sahip olmasını ifade etmektedir. İkinci olarak; yerel yönetimler, ihtiyaçları gidermek üzere kurulmuş çok amaçlı kuruluşlardır. Üçüncüsü; doğrudan seçilmiş meclisleri bulunmaktadır. Son olarak, yerel yönetimler, mali özerkliğe sahiptirler (1987, s.3).

Yerel yönetimler halkın katılımını ulusal düzeyden daha doğrudan ve daha yoğun sağladığından demokrasi kültürünün ve katılımın gelişmesine önemli bir katkı yanında yerel sorunların çözümüne katılım aracılığıyla halkın yönetimin ve demokrasinin gereklerine daha fazla nüfuz etmesini sağlamaktadır (Görmez, 1997,

s.52). Demokrasinin merkezi sayılan ve ilk kez Sanayi Devriminin yaşandığı İngiltere’de gelişen olayların neden olduğu hızlı kentleşme modern belediye kurumuna giden sürecin önemli bir tetikleyicisidir. Bu süreç içerisinde İngiltere içerisindeki kentleşme %23’ten %45’e çıkarak iki katına ulaştığında artan sorunları çözmek için 1835 yılında Belediye Yasası çıkarılarak, birçok yetkiyi kendinde toplayan seçilmiş belediye meclisleri oluşturulmuştur (Stoker, 1988, s.3). 1888 ve 1894’te çıkarılan yerel yönetim yasaları ise örgütlenmeyi tüm İngiltere’ye yaymak üzere her seviyede yerel yönetim birimleri kurmuş ve ayrıca temel bir çerçeve çizmiştir. Yasalarla büyük şehirlerde eğitim, itfaiye, su ve lağım gibi hizmetleri ve bunları sunmak için gerekli yetkileri bünyesinde toplayan bir kurumsal yapı kurulmuştur (Elcock, 1994, s.18). Bu yapılar diğer tüm ülkelere örnek teşkil edecek şekilde yaygınlaşmıştır.

Zamanla tüm dünyaya yayılan belediyecilik anlayışı, yerel seviyedeki tüm hizmetlerin yerel yönetim birimlerince üstlenilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Özellikle Avrupa Birliği bünyesinde yerel yönetimler tarafından hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda temel ilke olarak yerellik (subsidiarity) ilkesi kabul edilmiştir. Maastricht Anlaşması ile vurgulanan bu ilke, bir yandan mümkün olduğunca halka en yakın birimlerce karar alınmasını sağlamayı teminat altına alırken diğer yandan kamu hizmetlerinde yerel yönetimlerin yetkili olduğunu belirtmektedir.

1.7. SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

Sosyal belediyecilik, belediyenin sınırları içerisinde ikamet eden vatandaşları ilgilendiren yerel idarelerin sunmuş olduğu her türlü sosyal politikaları içeren kamusal faaliyetlerdir (Sevinç, 2015, s. 204). Dünyada ilk defa 1601 yılında çıkarılan “Yoksulluk Yasalarının” uygulanması ile başladığı düşünülen sosyal belediyecilik anlayışının izleri, sosyal politika tarihinde önemli bir yere sahip olan İngiltere’de

19'uncu yy.da "belediye sosyalizmi" uygulamalarıyla başlamış ve 20'nci yüzyıl belediyeçiliğine yön vermiştir (Bayramoğlu, 2015, s.34). Sosyal belediyeçilik yaklaşımının temelleri 19'uncu Yüzyılın sonlarında gelişen "sosyal devlet" anlayışına dayanmakta, özellikle sosyal demokrat partilerin iktidarda olduğu ülkelerde yerel yönetimlerin daha çok önemsendiği görölmektedir. Örneğin Fransa'da Saint-Nazaire belediyesi kendisini "municipalite sociale" (sosyal belediye) olarak tanımlamaktadır. Bu tür hizmetler yerel yönetimler tarafından ve yerel yönetimlerle iş birliği içinde sivil toplum kuruluşları ve kiliseler tarafından yapılmaktadır (Beki, 2008, s. 31).

Belediyeler sınırları içerisindeki birey, aile ve toplulukların üç ayrı kaynaktan gelen sorunlarıyla yakından ilgilenmek durumundadır. Bunlar; temelde toplumsal sistemin yapısından ve işleyişinden kaynaklanan, özellikle büyük şehirlerde acil müdahaleyi gerektirecek boyutlardaki yoksulluk, işsizlik, dilencilik, suçluluk ve benzeri sorunlar; belediyelerin hizmet alanları içinde oluşan afetlerden zarar gören birey ve ailelerin karşılaştıkları sorunlar ve insanın doğasından kaynaklanan, çevresel koşulların da etkisiyle somutlaşan çocuk, yaşlı ve engellilerin karşılaştıkları sorunlardır. Belediyelerin sosyal belediyeçiliğe dair uygulamaları, işte bu üç kaynaktan gelen sorunların çözümüne yönelik çabalar olup, temelde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlardan oluşmaktadır (Toprak ve Şataf, 2009, s. 19-20).

1.8. SOSYAL BELEDİYEÇİLİĞİN TEMEL İLKE VE UĞRAŞ ALANLARI

Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan "Sosyal belediyeçilik" anlayışının temel ilke ve uğraş alanlarını dört başlık altında incelemek mümkündür (Kaya,2019, s.1);

1.8.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon Hizmetleri

Sosyalleşme; kişinin aile, okul, mesleki örgütler gibi içinde yer aldığı sosyal kurumların ve yaşadığı kültürel ortamın kendisinden beklediği şekilde davranmayı ve diğer bireylerle uyum içinde yaşamayı öğrenme sürecini ifade etmektedir. Bireylerin devletin sosyalleştirme ağının dışında kalmaları birçok soruna sebep olabilmektedir. Belediyelerin bu alandaki işlevleri tamamlayıcı niteliktedir. Belediyeler koydukları kurallarla ve bu kurallara aykırı davranışlara uyguladıkları çeşitli yaptırımlarla bireye sosyal beklentilere uygun davranış, kural ve değerleri içselleştirmesi anlamında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görmektedirler (Pektaş, 2010, s. 14). Sosyal kontrolün istenilen noktada gerçekleşebilmesi elbette halkın sosyalleşmesi ile ilgili bir süreçtir. Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon “bireyin yaşadığı toplumun kültürel ve sosyal yapısına uygun olarak kendisinden beklenen biçimde davranmayı ve diğer bireylerle uyumlu olarak yaşamayı öğrenme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Kesgin,2016, s.171).

Sosyalleştirme işlevi yerine getirildiği zaman, sosyal kontrol mekanizması da devreye girmiş olmaktadır. Kırcahan toplulukları, halk meclisleri, esnaf gezileri, afişler ve mahalle kütüphaneleri aracılığıyla belediyeler halka daha yoğun olarak mesaj verebilmektedirler (Berk, 2010, s. 61). Belediyeler bu çerçevede bir çeşit sosyal eğitim işlevi görebilirler. Zaten evinin bahçesinde hayvan besleyerek, yüksek sesle müzik dinleyerek veya etrafa hoş olmayan koku ve görüntü saçarak çevreyi rahatsız eden vatandaşlarla ilgilenme yetkisi cezai anlamda belediyelere aittir. İnsanların toplum içinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda da belediyelerin eğitici olmaları bu fonksiyonları tamamlayıcı mahiyettedir.

1.8.2. Sosyal Yardım ve Dayanışma Sağlama

Belediyelerin yardım etme ve dezavantajlı grupları gözetme işlevleri son yıllarda önem kazanmıştır. Yoksul ve ihtiyaç içerisindeki gruplara sosyal yardım ve sosyal hizmet etme, belediyelerin geçmişten beri üstlendikleri görevler arasındadır. Belediyeler sınırları içerisinde ikamet eden yoksul ve ihtiyaç sahibi bireylerin sosyo-ekonomik durumlarını takip etmek, kendi başına sorunların üstesinden gelemeyenlerin muhtaçlık durumlarını tespit etmek amacıyla envanter çalışmaları da yapmaktadır (Kesgin,2016, s.171).

Belediyeler, beldelerindeki fakir ve muhtaç insanları dernekler ve diğer sivil toplum kuruluşlarına göre daha kolay tespit edebilmektedir (Pektaş, 2010, s.14). Belediyeler dezavantajlı grup olarak adlandırılan kişilerin sosyoekonomik durumlarını izleyebilmekte, asgari yaşam sınırında olanlara gıda, odun-kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi, tekerlekli sandalye vb. yardımlarla destek olmaktadır. Yoksul ve fakir insanlara aynı veya nakdi yardımların yapılması ve bunların belediyeler tarafından organize edilmesi, toplumda duyarlılık sahibi insanların da bu anlamda yardımlaşma ve dayanışma duygularını pekiştirmektedir. Diğer taraftan da belediye olarak bu hassasiyeti taşıyan ve maddi durumu iyi olan insanlara da imkân hazırlanmakta, birlik ve beraberlik pekiştirilmektedir. Örnek olarak ramazan aylarında verilen iftar yemekleri birçok belediyede şahısların yaptığı katkı ile gerçekleşmekte, belediyeye bir yük getirmemektedir. Belediyenin burada yaptığı görev, sadece organizasyon hizmeti ile sınırlı kalmaktadır (Beki, 2008, s. 40).

1.8.3. Harekete Geçirme, Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme

Belediyeler tüketici danışma merkezi ve benzeri hizmet birimleri aracılığıyla sosyal kesimlere yönelik olarak danışmanlık hizmeti vermektedir (Berk, 2010, s. 61). Toplumsal kesimlere yönelik olarak

danışmanlık hizmeti verme, onları belli gün ve olaylarda yönlendirme, halka sorunlarını nasıl ve hangi kurumlarla çözebilecekleri konusunda yardımcı olma gibi işlevler belediyelerce yürütülebilmektedir (Toprak ve Şataf, 2009, s. 15).

1.8.4. Yatırım Yapma

Halkın ekonomik sorunlarını azaltmaya yönelik yatırımlar da sosyal belediyelerin görev üstlendiği alanlardan biridir. Günümüz kentlerinde yükselen işsizlik ve yoksulluk gibi problemlere yönelik belediyeler daha aktif rol üstlenmektedir. Belediyeler, bilhassa göç yoluyla kente yerleşen ve iş piyasasında yer bulmak için yeterli donanımı olmayan "yeni kenttaşlar"ın da asgari ihtiyaçlarını gidermede sorumlu aktör olarak görülmektedir. Bir yandan sosyal devlet deneyimleri öte yandan yerleşme söylemleri, belediyelerden sosyal refah beklentilerini yükseltmektedir (Kesgin,2016, s.171).

Yerel yönetimler halkın geçim sıkıntısını gidermeye yönelik olarak köklü tedbirler alamamakla birlikte, kolaylaştırıcı birtakım hizmetlere yönelebilmektedirler (Es, 2007, s. 30). Tanzim satış mağazaları, ekmek fabrikaları, aşevleri sığınma evleri, sağlık ocakları, mahalle kütüphaneleri bunlardan sadece bazılarıdır. Bu hizmetlere yönelik olarak yerel yönetimlerin yatırımlara girişmeleri bir zorunluluk olarak görünmektedir (Akdoğan, 2002, s. 35). Belediyeler, işsizliği tamamen yok edebilecek bir alt yapıya sahip olmadıkları halde, işsizliği azaltacak tarzda işsiz ve iş veren arasında köprü görevi görebilecek istihdam masaları kurma, yemek ihtiyaçlarını karşılayamayacak derecede mağdur olanların yaşamlarını bu anlamda kolaylaştıracak aşevleri, kültürel anlamda bilgi sahibi olabilecekleri kültür merkezleri ve bilgi evleri gibi yatırımlar yapmak suretiyle halkının bu anlamdaki sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verebilecek imkana sahiptirler (Güler, 2013, s.46).

1.8.5. Sosyal Belediyeciliğin Faaliyet Alanları

Önceki bölümde açıklanan ilkeler çerçevesinde sosyal belediyecilik faaliyetlerini şu başlıklarda sıralamak mümkün olacaktır (Toprak ve Şataf,2009; Pekküçükşen,2004):

-Yoksulluğun Önlenmesine Yönelik Faaliyetler:

(1) Yakacak, giyecek ve yiyecek, kırtasiye, ilaç ve aşevlerinde ücretsiz yemek dağıtımıyla ve ucuz konut sahibi olma imkânı sunarak yoksul hanelerin geçim zorluklarını hafifletmek,

(2) Meslek eğitimleri ve istihdam merkezleriyle işsizlerin meslek sahibi olmalarını sağlamak. Başta kadınlar olmak üzere, girişimcilerin eğitimlerle ve nakdi yardımlarla desteklenmesi de bu çerçevede gerçekleştirilmektedir.

-Çocuk ve Gençlere Yönelik Faaliyetler:

Okuma kursları, bilgi evleri, gençlik merkezi kurmak ve çocuk ve gençlerin yararlanabileceği sosyal etkinlikler düzenlemek. İstismar mağduru, suça sürüklenmiş veya sokaktaki çocuklar gibi risk altındaki gruplara yönelik sosyal hizmet çalışmaları da belediyelerin çalışma alanlarına girmektedir.

-Kadınlara Yönelik: Kadın sığınma evleri, mesleki eğitimleri ve istihdam hizmetleriyle kadınların güçlendirilmesine yönelik çalışmalar ve kişisel eğitim hizmetleri (aile içi iletişim, gelişim psikolojisi, anne-çocuk sağlığı vb. kurslar) ile kadınların bilinçlendirilmesi.

-Yaşlılara Yönelik: Huzurevleri ve yaşlı bakım evleri açmak, ihtiyaç içindeki yaşlılara ayni ve nakdi yardımda bulunmak, kentin yaşlılar için ulaşılabilir olmasını sağlamak.

-Engellilere Yönelik: Eğitimlerine yönelik okullar açmak, kültürel ve spor faaliyetlere katılmalarını sağlayacak imkânlar sunmak, sosyal

yaşama katılımlarını artırmak için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel koşullarda iyileştirmeler yapmak.

-Toplumun Tüm Kesimlerine Yönelik: Spor tesisleri, tiyatro ve sinema salonları gibi kültür/sanat merkezleri açmak ve yaygınlaştırmak; park, mesire alanları yapmak; halk sağlığını korumaya yönelik gezici sağlık otobüsleri/ birimleri oluşturmak, sağlık merkezleri kurmak.

1.9. SOSYAL BELEDİYECİLİĞE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER

Sosyal belediyecilik sadece olumlu olarak benimsenmemektedir. Ayrıca bu yaklaşıma ilişkin önemli eleştiriler de bulunmaktadır. Sosyal belediyecilik konusunda en önemli eleştiri kapitalizmin bir alternatifi olmak yerine, kapitalist sistemin aksayan yönlerini onardığı ve kapitalizmi sürdürülebilir kıldığı yönündedir.

Sosyal belediyecilik yaklaşımına mesafeli duranlar açısından ileri sürülen eleştiriler şu şekilde sıralanabilir (Kesgin, 2012, s. 176-179) ve (Çöpoğlu, 2014, s. 235-237);

-Sosyal belediyeciliğin bir tercih ve sınıfsal bir eğilim olarak değil tekrar seçilme kaygısı veya seçmen baskılarının dayatması ile olduğu ileri sürülmektedir.

-Sosyal belediyecilik uygulamaları bir hak olarak görülmemekte, yerine getirilmeyen veya eksik getirilen sosyal belediyecilik faaliyetleri belde sakinlerince pek fazla sorgulanmamaktadır.

-Sosyal belediyecilik faaliyetleri belde sakinlerinin tercihleri ile belirlenmemektedir. Belediye yönetimlerinin kendi tercih ve önceliklerine göre planlanmakta ve uygulanmaktadır.

-Sosyal belediyecilik sağlık, eğitim, konut, istihdam ve sosyal yardım gibi sorunlara kalıcı ve toptan çözümler üretmemekte, ancak yoksul kesimlere kentte yaşam desteği sağlamaktadır.

-Sosyal belediyecilikte, sosyal devleti hayırseverlik kabul edip, hayırsever belediye hizmetleri ile kamusal yükümlülükler zayıflatılmakta ve sosyal haklar ihlal edilmektedir.

-Bir çeşit sosyal belediyecilik uygulaması olan kentsel dönüşüm projeleri; yoksulları, emekçileri ve marjinal grupları kentlerin dışında oluşturulan yeni yaşam alanlarına gitmeye zorlamakta ve çekici kentsel mekanları zengin grupların ve sermayenin kullanımına açmaya hizmet etmektedir.

BÖLÜM II

AVRUPA ÜLKELERİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde çalışmanın araştırma alanı içerisinde kalan Avrupa ülkelerinin bazılarında sosyal belediyecilik anlayışının nasıl oluştuğu ve ne tür özellikler taşıdığı konusu açıklanacaktır.

2.1. AVRUPA'DA SOSYAL REFAH DEVLETİ ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE MODELLERİ

Refah devleti kavramı, 19'uncu yüzyıl sonlarında ortaya çıkan İkinci Dünya Savaşı sonrası şekillenen ve kapitalizmin devamı için alınan tedbirler ve uygulamalar bütünüdür (Toprak, 2015, s.153). Refah devleti genel itibarıyla kamu harcamaları ile büyüme politikası ve gelirler politikası yoluyla toplumda gelirin yeniden dağıtımını tesis eder (Kalaycı, 2014, s. 90).

Ekonomik sistemin değişimi ile birlikte kentlerde yaşayan insanların çoğunluğu ele geçirmesi sonucunda; yeni toplumsal riskler doğurmuş ve bu toplumsal riskleri kolektif bir hale getirmiştir. Değişen bu yapı ve yeni riskler devletin ekonomiye müdahalesini; "refah devleti"ni zorunlu hale getirmiştir. Bu doğrultuda birçok ülke sosyal alana müdahale etmeye, vatandaşlarının refahını sağlamaya yönelik uygulamalarda bulunmaya başlamıştır. Ancak bu uygulamalar ve müdahale düzeyi devletlerin ekonomik, kültürel ve siyasi alt yapılarına bağlı olarak değişmekte, bu durumsa bizi farklı refah rejimleriyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu rejimleri tanımlamaya ve karşılaştırmaya yönelik literatürde birçok çalışma bulunmaktadır.

Bunlardan biri Ferrara (1996, s.20) tarafından "Güney Avrupa Modeli" adında yapılan bir sınıflandırmadır. Avrupa ülkelerini tamamını kapsamayıp sadece Yunanistan, Portekiz, İspanya, İtalya ve Türkiye

gibi ülkelerin bu şekilde bu modelde yer bulması yapısal benzerliklerden kaynaklanmaktadır. Güney Avrupa modeli içerisindeki ülkelerin en temel karakteristikleri sosyal yardım ve hizmet uygulamaları yönünden dağınık, yetersiz kurumsallaşmaya bağlı parçalı bir yapı ile ailenin merkez alındığı bir sisteme sahip olmalarıdır. Modelin bir diğer özelliği ise sosyal koruma sistemlerinin parçalı ve dağınık yapılı olmasıdır (Özmen, 2017, s.90-91). Türkiye'nin dâhil olduğu Güney Avrupa refah rejimini diğerlerinden ayıran en önemli gösterge aile ve sivil toplum paydaşlarının refah dağıtımında üstlendikleri aktif roldür (Aysan ve Özdoğru, 2015, s. 170-171).

Literatürde en çok bilinen modelde Gosta Esping Andersen'in Avrupa'daki refah rejimlerini piyasa, devlet ve aile paydaşlarını temel alarak üçlü şekilde tasnif ettiği görülmektedir (Andersen, 1996, s.12-17). Buna göre; refah rejimleri şu üç grup altında sınıflandırılmaktadır: Sosyal demokrat, muhafazakâr ve liberal refah rejimleri. Bu çalışmada da kabul edilen bu tasnif açıklanacaktır.

2.1.1. Sosyal Refah Devleti ve Rejiminin Özellikleri

İlk olarak "Sosyal Demokrat Refah Rejimi" denildiğinde genelde "İskandinav refah modeli" olarak da bilinen ve İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda ve Finlandiya ülkeleri üzerinden anlaşılan modeldir. İsveç, özellikle göstermiş olduğu üstün başarıyla ideal bir sosyal refah devleti modeli sergilemektedir (Yay, 2014, s.28). 1932 yılından itibaren İsveç'te uygulanan sosyal demokrat sosyal refah devleti uygulamaları uzun yıllardır başarıyla uygulanmakta, hiçbir müdahale olmaksızın gelişebilen geniş bir sosyal ve ekonomik sistemin nadide bir örneğini teşkil etmektedir (Brodin, 2005, s.1).

Bu modele göre sosyal statüsüne bakılmaksızın tüm vatandaşlar refah hizmetlerinden faydalanma hakkına sahiptir. Yardım ve hizmetler ihtiyaçlardan ziyade eşitlik ilkesine göre yapılmakta ve

bunlardan tüm vatandaşların faydalanması gözetilmektedir (Tepe, 2005, s.264). Tüm vatandaşları kapsayan yapısıyla sosyal demokrat refah rejiminde devlet sistem içerisine daha fazla müdahil olma gereği hisseder ve bunun en temel aracı olarak da geniş tabanlı ve yüksek vergileri kullanır. Bu uygulamasıyla devlet bir yandan hizmetleri için finansman sağlarken öte yandan gelirin yeniden dağılımında da aktif rol almaktadır (Şenkal ve Saripek, 2007, s.158). Sosyal demokrat refah rejiminin bir diğer önemli özelliği de tam istihdam hedefidir. Bu amaçla işsizliğin azaltılmasına ve çalışabilecek durumda olan herkesin iş yaşamına katılmasına çalışılmaktadır. Sosyal demokrat refah rejimi vatandaşlara evrensel bir şekilde refah hizmetlerini sunarak bireylerin bağımsızlıklarını güçlendirmeye çalışmaktadır.

Sosyal demokrat sosyal refah devletinde; evrensellik, sosyal dayanışma ve eşitlik ön planda tutulmaktadır. "Minimal düzeyde ihtiyaçların karşılanmasında eşitlik" ilkesinden öte "en yüksek standartlara sahip olmada eşitliğin sağlanması" ilkesi uygulanmaktadır. Sosyal demokrat sosyal refah devletinde, sağlanan faydalar gelirlere göre derecelendirilmektedir. Bu şekilde evrensel bir sosyal sigorta sistemi oluşturulmakta, herkesin desteği ve katılımı sağlanmak istenmektedir. Diğer sosyal refah devleti sistemlerinden farklı olarak, sosyal demokrat sosyal refah sisteminde, devlet, bütün bireylere sosyal haklar temin eden temel refah birimi görünümü kazanmaktadır. Sosyal demokrat sosyal refah devletini uygulayan ülkeler eşitsizlik ve yoksullukla mücadelede başarılı olmuşlar, tam istihdam sağlamaya çalışarak vatandaşlarına verdikleri istihdam yaratma sözünü yerine getirmeye çalışmışlardır. Bu sistemde sağlam ve evrensel bir sosyal refah devletinin oluşturulup sürdürülmesi büyük maliyetler getirmekte bu durumda ancak çoğunluğun çalışmasıyla sağlanabilmektedir (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.70).

2.1.2. Muhafazakâr-Korporatist Refah Rejiminin Özellikleri

Bu yaklaşım anti-liberal bir içerik sergilemektedir. Çünkü bu rejimde piyasanın ve pazarın verimliliğinden ziyade geçmişten gelen sosyal düzenin korunması ve devamı asıl hedef olarak görülmektedir (Özdemir, 2007, s.137). Muhafazakâr-korporatist rejim içerisinde dini kurumlar, aile ve devlet refahın sağlanmasında rol alan kurumlar olarak görülürken, finansmanın sağlanmasında ise temel unsur sosyal sigorta sistemidir. Bu rejimin ana örneği olarak gösterilen Almanya örneğinde görüldüğü üzere; mesleki statüye göre bir tabakalaşma bulunmakta, işveren ve işçilerin sisteme yüksek oranlı katkısıyla yine bu tabakalar içerisindeki bireylere geniş yardımlar sağlanmaktadır (Kersbergen ve Kremer, 2008, s.77). Muhafazakâr sosyal refah devletinde, sosyal hakların tanınması kural niteliğinde olmakla birlikte, sosyal haklara verilen önem mevcut statü ve sınıf farklılıklarının sürmesine bağlıdır. Bu durum sosyal hakların yeniden dağıtıcı rolünü olumsuz etkileyebilmektedir. Muhafazakâr sosyal refah modelinin uygulandığı ülkelerde istihdamın yüksek tutulması yerine sosyal sorunların sosyal güvenlik yöntemiyle giderilmesi benimsenmiştir. Kamu otoritesi, gelir kaybına uğrayan kişilere, yeni istihdam olanakları sunmak yerine çözüm için tazmin ve telafi edici politikaları uygulamaktadır. Devletin, bireylerin piyasaya girmelerini sağlaması ve orada kalmaları için vatandaşları teşvik etmesi gerekirken, tersine bir etkiyle iş piyasasından çıkışa ve işsiz kalmaya teşvik eder nitelikte politikalar kamu otoritesi tarafından uygulanmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s. 69). Bu model çalışma hakkı yerine çalışmayanlara sosyal güvenlik hakkı sunmaktadır. Almanya, İtalya, Belçika, Fransa ve Avusturya, muhafazakâr sosyal refah devletinin uygulandığı başlıca ülkelerdir. Bismarck'cı sistemde, ailenin geçiminden sorumlu olan erkeğin statüsünü koruyan bir sosyal sigorta sistemi uygulanmaktadır.

Almanya ve Fransa'da sosyal yardım ikili bir şema yapısı arz etmektedir. Fransa'da kategorik şemalar uygulanırken, Almanya'da genel yardım ve özel yardım arasında bir ayırım bulunmaktadır. Almanya, 1961 yılında bütün sosyal yardımları hak haline getiren bir şema oluşturmuştur. Fransız yöntemi ise genel anlamda bir sosyal yardım şemasına dayanmakta ve sosyal gruplar için özelleştirilmiştir. İki ülke açısından bir değerlendirme yapıldığında, Almanya'da Fransa'ya göre daha fazla sosyal yardım yapıldığı görülmektedir (Coşkun ve Güneş, 2008, s. 4). Devlet bu modelde piyasanın işleyişine olumsuz etkilerde bulunmakta ve vatandaşları aylıklığa iter nitelikte hareket eder bir görüntü sunmaktadır. Bu yöntemin genel olarak bütçe dengesini olumsuz etkileyeceği ve sosyal güvenlik sistemini bozabileceği değerlendirilmektedir (Ay ve Akan, 2017, s.792).

2.1.3. Liberal Refah Rejiminin Özellikleri

Liberal sosyal refah devletine hâkim olan piyasa mantığıdır, bireylerin, refah seviyesi ancak serbest piyasa koşullarında artabileceği görüşü hâkim olduğu için çözüm de orada aranmalıdır. Devlet, sosyal refahın piyasa koşullarında hiçbir şekilde artmadığı durumlarda devreye girmelidir (Özdemir, 2007, s. 134-135).

Liberal refah rejiminin baskın olduğu ülkelerde refahın sağlanmasında kamudan ziyade piyasa baskınlığı sağlanmaya çalışılmaktadır. Kamu sosyal müdahalelerde bulunarak piyasayı çok fazla etkilemekten kaçınmaktadır. Devlet yalnızca en alt seviyede bulunanlara gelir desteği sağlamakta, bu sebeple toplumun küçük bir kesimi devlet yardımından faydalanmaktadır. Esping-Andersen de liberal rejimde "work-ethic" (çalışma etiği) kavramına vurgu yapmakta, bu ilkeye dayanan yardım anlayışıyla devletin bir anlamda piyasayı cesaretlendirdiğini savunmaktadır (Andersen, 1996, s.26).

Liberal sosyal refah devletinde sosyal yardım yapılacak bireyler için genellikle gelir testi uygulamaları yapılmaktadır ve bu uygulamalar genellikle kişilerin saygınlığı açısından sorunlar oluşturmaktadır. Liberal sosyal refah devletinde yapılan sosyal yardımların kişilerin çalışma isteğini olumsuz etkilememesi esastır, bundan dolayı yardım sağlama şartları oldukça ağır ve geniş kapsamlıdır; seçicilik prensibi, hâkim unsur olarak belirlenmektedir (Aktan ve Özkıvrak, 2008, s.69). Bu temel nitelik, liberal sosyal refah devletini uygulamadaki diğer refah devleti türlerinden ayırmaktadır. Bu modelin uygulandığı ülkelerde sosyal hakların tahsisi edilmesinde evrensellikten ziyade seçicilik ilkesi hâkim unsurdur (Bilen, 2002, s. 125).

Avrupa'daki ülkelerin refah uygulamalarına yönelik Esping-Andersen'in sınıflandırmasını yetersiz bulan Leibfried, Ferrera ve Bonoli gibi araştırmacılar bu sınıflandırmaya Avrupa'nın güneyinde yer alan ülkelere yönelik "Latin Kuşağı Ülkeleri" veya "Güney Avrupa Refah Rejimi" olarak adlandırılan ve İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'ı içine alan ayrı bir refah devleti modelini eklenmesi gerekliliğini savunmuşlardır (Ellison, 2005, s.13). Güney Avrupa refah rejimi açısından literatürde kabul gören ana aktör olarak ise aile göze çarpmaktadır (Günel, 2010, s.82). Bu modelin bir diğer özelliği de sigorta ve sosyal koruma sistemlerindeki parçalılık ve kutuplaşmadır. Bu rejim içerisindeki ülkelerde sigorta sistemi çalışanların primlerine dayanmakta, mesleki gruplar temelinde önemli farklılıklarla karşı karşıya kalınmaktadır. Ayrıca sistem yalnızca çalışanlar için koruma sağlamakta; yaşlı veya malul olmadıkları takdirde işsizler ve ilk kez iş arayan gençler sistem dışında-korumasız bırakılmaktadırlar (Ferrera, 2006, s.199).

2.2. AVRUPA SOSYAL DEVLET ANLAYIŞINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ VE BELEDİYESİZLİK

Çoğu Avrupa ülkesinin dahil olduğu Avrupa Birliği, büyük bir yapı olarak üyesi ülkelerin yerel yönetimlerine ilişkin birçok ilke ve kural getirmiştir. Bu ilkeler ışığında Avrupa ülkelerinin yerel yönetimlerine hâkim olana genel ilkeleri belirlemek mümkün olacaktır. İdari anlamda ise AB içerisinde yerel yönetimler açısından bakıldığında anlaşmalarla da garanti altına alınmış temel ilke olarak yerellik (subsidiarity) ilkesi göze çarpmaktadır. Maastricht Anlaşması ile vurgulanan bu ilke yerel ve bölgesel yönetimlere atfettiği önem nedeniyle dikkat çekmektedir. Kavramın Avrupa Birliği'nde kullanımına bakıldığında ulus-üstü ve ulusal birimler arasında bir görev bölüşümüne odaklanıldığı göze çarpmaktadır. Bu haliyle yerellik ilkesi ile kararların en yeterli ve gerekli birim tarafından alınması ve uygulanması savunulurken, bu birimler arasındaki ilişkiler de düzenlenmeye çalışılmaktadır (Canatan, 2001, s.131). Özellikle Amsterdam Anlaşması içerisinde sözü edilen yakınlık (closeness) kavramının da bu konuda önemli bir etkisi olmuştur. Bu anlaşma içerisinde yakınlık kavramından söz edilerek birlik "kararların mümkün olduğunca açık ve mümkün olduğunca vatandaşlara yakın şekilde alındığı bir organizasyon" olarak kabul edilmektedir.

Avrupa'da yerel yönetimlerin önemli bir fonksiyon üstlenmesi ise Avrupa Birliği gibi yapılar kurulmadan çok önceleri başlamıştır. Özellikle 18'nci yüzyılın sonunda Avrupa'nın Fransız ve Sanayi Devrimi ile tarım toplumundan/geleneksel toplumdaki, sanayi toplumuna/modern topluma geçmeye başlamasıyla yerel yönetimlerin rolü artmıştır. Kentlerin sanayinin merkezi olarak ortaya çıkması ve buralara kırsaldan ve köylerden yoğun göç olması yeni bir dönemin başlangıcına yol açmıştır. 19'uncu yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak, yoğun nüfus, çarpık kentleşme, hava kirliliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştılar. Bu sorunların

çözümüne yönelik arayışlar ve çabalar, Avrupa'da yerel yönetimlerini ve özellikle belediyeciliğini derinden etkilemiş ve yerel yönetimlere yeni bir anlam kazandırmıştır (Uyar, 2004, s.2). Bu şekilde Batı'daki belediyecilik ekolleri de farklı isimler almaya başlamıştır. Bunlar arasında; Alman belediyesi, İngiltere belediyesi, Sosyalist belediyecilik ve Fransız tarzı belediyecilik öne çıkmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın Avrupa'daki yıkıcılığı gibi birçok temel etken, yerel yönetimlerin geleneksel olarak yürüttüğü birçok hizmetin merkezi hükümetin sorumluluğunda yürütülmesi ile sonuçlanmıştır. Yerel yönetimler; istihdam, işsizlik, konut, sağlık gibi birçok sosyal konularda merkezi yönetimle birlikte görev üstlenmiştir. Bu yıllarda, merkezi hükümetlerin müdahalesine rağmen, yerel hizmetlerin bir kısmını örneğin gaz, su, elektrik gibi hizmetleri merkezi hükümetler yürütürken, yerel yönetimler daha çok sağlık, konut, sosyal yardım, eğitim gibi hizmetleri üstlenmiştir (Kesgin, 2008, s.52).

Avrupa'da sosyal belediyecilik uygulamaları genel olarak, tavsiye, bilgi ve danışmanlık; sosyal bakım-koruma, sağlık ve güvenlik; alan geliştirme, konut; eğitim hizmetleri, eğlenme-dinlenme-kültür; piyasa düzenlemeleri ve işletmelere ilişkin hizmetler, çevre ve plânlama; caddeler ve ulaşım-taşımacılık ile gıda ve perakende piyasalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise temel teknik alt yapı ve üst yapı hizmet ihtiyacının fazlalığına bağlı olarak, sosyal belediyecilik imkânlarının kısıtlanacağı düşünülmektedir (Bayraktar, 2013: 77-78).

2.3. AVRUPA ÜLKELERİNİN YEREL YÖNETİMLERİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇALIŞMALARI

Bu bölümde Avrupa'da öne çıkan ve sosyal belediyeciliği ile bilinen bazı ülkelerin bu konudaki faaliyet ve geçmiş uygulamaları incelenecektir.

2.3.1. İngiltere'de Sosyal Belediyecilik

Dünyada ilk sosyal belediyecilik uygulamalarının görüldüğü ülkelerden en önemlisi de İngiltere'dir. Sanayi Devrimini ilk yaşayan ülke olması sebebiyle birçok sosyal ihtiyaçları deneyimleyen ülke olmuştur. İngiltere'de geçmiş yüzyıllarda yaşanan sosyal -kentsel sorunlara çözüm adına çıkarılan 1835 tarihli "Yoksul Yasası", birçok sosyal hizmet faaliyetinin temelini oluşturmaktadır.

19'uncu yüzyılın son çeyreğinde İngiltere'de ortaya çıkan "beledi sosyalizm" akımı yerel yönetimlerde hem sosyal belediyeciliğin ve hem de refah devleti anlayışının bir öncüsü sayılmaktadır. "Beledi sosyalizm", beledi girişimciliğin sağlayacağı önemli ekonomik ve mali yararların yanında, yerel yönetimlerin istihdam sağlayıcı önlemleri, ücret ödeme güvencesi ve çalışma zaman ve koşullarına yeni sınırlama ve koruyucu düzenlemeler getirmeleri ve adil bir sözleşme düzenine katkıda bulunmalarını da içermektedir (Özden, 2010, s.100).

İngiltere'de ilk belediye sosyalizmi deneyimi; Glasgow kentinde başlamıştır. 1832-1848 yılları arasında görülen kolera salgını, kentte çok hızlı bir şekilde yayılmış ve sınıfsal özelliklerine bakılmaksızın herkes için bir tehdit haline gelmiştir.1848 yılında kentte kolera salgınından sonra, 1855 yılında su hizmeti belediyelere bırakılmıştır. Su hizmeti ile başlayan belediyecilik anlayışı 1869 yılında gaz, 1872 yılında ulaşım ve 1890 yılında elektriğin belediyeleşmesi ile devam etmiştir (Bayramoğlu, 2015, s.34). 19'uncu yy.da Glasgow kenti,

İngiltere'nin Londra'dan sonra ikinci büyük kentidir. Servet ve sermayenin yanı sıra nüfusun, sefaletin yoğunlaştığı bu kentte ortak yaşam alanı inşa etmek zorunluluk halini almıştır.

Özellikle "Fabian Sosyalistleri" adı verilen entelektüellerin çabaları 19'uncu yüzyılın son çeyreğinde, sosyal devlet düşüncesinin doğuşunu hızlandırmıştır. Bu dönemde İngiltere'de belediyelerin rolü aktifleşmeye başlamış, belediyeler tarafından, yeni kent alanlarının altyapısı kurulmuş, içme suyu uzak mesafelere iletmeye başlamış, sokakta kaldırımlar yapılmaya başlanmış, aydınlatılma yapılmış, itfaiye teşkilatları oluşturulmuş, ulaştırma sistemleri düzenlenmiştir. Öte yandan piyasa da düzenlenmiş; gaz, elektrik ve telekomünikasyon gibi kamu hizmetleri belediyelerin kontrolüne alınmış, yoksulların bakımı, çocukların okula gönderilmesi gibi işlerde belediye sorumlu tutulmuştur. Fabianlar'ın gözünde bu durum uygulamada sosyalizmin gerçekleşmesidir. Çünkü onlara göre belediyeleşme sosyalizmin ilk basamağıdır (Köse, 2010, s. 23-24). Ünlü üyeleri arasından Sidney ve Beatrice Webb gibi sosyalistlerin olduğu Fabianlar'ın düşüncesine göre, yerel yönetimler ile merkezi yönetimin sunduğu hizmetleri karşılaştırarak; belediye sosyalizminin, bireysel kazançlarının yerine kamu hizmeti anlayışının temel alan görüşünü ortaya koymak gerekir. Bu şekilde merkezin yükünün hafifleyeceği ve hizmetlerin daha rasyonel görülmesini sağlayacağı düşünülmüştür (Keleş, 1994, s. 32).

İngiltere'de yerel yönetimlerin bugünkü mevcut yapısı 1972'de yapılan ve 1 Nisan 1974'den itibaren yürürlüğe konulan Yerel Yönetimler Yasası ile 1986 yılında yapılan düzenlemelerle oluşturulmuştur. 1974'den itibaren yürürlüğe konan Yerel Yönetimler Yasası ile yerel yönetimler, nüfus yoğunluğu ve sosyo-ekonomik durumlarına göre yeniden düzenlenmiş ve mevcut yerel yönetim birimlerinin sayısı azaltılarak, üç sınıflı bir sistem oluşturulmuştur. Bu sınıflamaya göre birinci kademe olarak il (county) ikinci kademe

olarak bölge (district), üçüncü kademe olarak da köyler (parishes) yer almaktadır (İnaç ve Ünal, 2006, s.126).

Avrupa'daki en eski uygulamalardan biri olarak İngiltere, yerel yönetimler açısından bakıldığında önemli bir arka plana sahiptir. Özellikle Sanayi Devrimi'ni başlatan ülke olması kentsel gelişme ve sorunları beraberinde getirmiş, bu durumsa yerel yönetimlerin, dolayısıyla yerel hizmetlerin gelişimi açısından bir zorunluluk doğurmuştur. İngiltere'de merkezi yönetimin ülke düzeyinde yayılmış bir taşra örgütü bulunmadığından yerel hizmetler büyük ölçüde yerel yönetim birimlerine bırakılmıştır (Karasu, 2009, s.215).

İngiltere'de 1974'te çıkarılan "Yerel Yönetim Yasası" ile 1986'da yapılan düzenlemelere dayanan ve il, ilçe ve köy yönetimleri olarak adlandırılan bu birimler yanı sıra metropoliten alanlara özgü özel bir statüye sahip olan büyükşehir yönetimi İngiliz yerel yönetim sistemini oluşturmaktadırlar. Bu birimlerden il ve ilçe yönetimleri birbirinden bağımsız iki ayrı meclisle görevlerini sürdürürken, metropoliten alanlar tek meclisli bir yönetim ile birlikte görev yapan polis, itfaiye ve toplu taşıma hizmetlerini yürütmekten sorumlu özel birimlerden oluşmaktadırlar. İngiltere'de 2000 yılındaki düzenleme sonrası, 34 il yönetimi, 238 ilçe yönetimi ve 116 tek meclisli kentsel yönetim biriminden söz edilmektedir.

Farklı yapılar aracılığıyla birçok kamu hizmetini yerine getiren İngiliz yerel yönetimlerinin bazı hizmetleri de zamanla çeşitli özel ve kamu otoritelerine devredilmiştir. Yerel yönetimlerin hizmet alanına giren örneğin sağlık hizmetleri, günümüzde bölgesel olarak yalnızca sağlık hizmetleri için kurulan örgütler tarafından sunulmaktadır. Ayrıca elektrik, su, gaz gibi önceden yerel yönetimlerin geleneksel hizmetleri olarak görülen bazı hizmetler de özelleştirilmiştir. Ancak sosyal hizmetler İngiltere'de halen yerel yönetimlerin en önemli görevleri arasında sayılmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi eğitim ve sosyal hizmetler alanında hizmet veren yerel yönetimler;

çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kesimlere yönelik birçok sosyal hizmet sunmaktadırlar. Ayrıca bu hizmetlerin yanı sıra İngiltere’de konut yardımları yerel yönetimlerin sağladıkları bir diğer sosyal hizmet olarak dikkat çekmektedir. Özellikle yerel yönetim giderlerinin % 35’i sosyal hizmetler ve yine sosyal yardım olarak konut yardımından oluşmaktadır (Karasu, 2009, s.267).

Yerel yönetimlerle ilgili son yasanın 2010 yılında çıkarılan “Yerel Yönetim Yasası” olduğu İngiltere’de sosyal hizmetler kapsamında yer alan kimsesizlere yer temini, gençlerin ve özürülülerin mesleki eğitim konuları ise yerel yönetimlerin görev alanı dâhilinde bulunmaktadır. Yine her türlü spor tesisi yapımı, tiyatro, müze, galeri, kütüphane, park, bahçelerin yapımı, bakımı gibi hizmetler il ve bölge meclislerinin ortak görevleri arasında yer almaktadır. Yerel yönetimlerin görev alanları ve görevlerinin bölüşümü genel hatları ile bu şekilde olmakla birlikte 1980’li ve 1990’lı yıllarda Muhafazakâr Parti iktidarı döneminde bu kapsam ve bölüşümde önemli değişiklikler yapılmıştır. Yerel yönetimlerin görev alanlarındaki bir kısım görevler merkezi yönetime, bölgesel özerk kuruluşlara ve gönüllü kuruluşlara devredilmiştir (Güler, 2013, s. 128). Merkezi yönetim tarafından, yerel yönetimlere belirli alanlarda harcama yetkisi tanınmıştır. 2000 yılındaki yerel yönetim yasası ile yetki aşımı ilkesi esnetilerek ekonomik, sosyal ve çevre ile ilgili konularda, yasa ile kendilerine tanınmayan yeni fonksiyonları üstlenebilme olanağına sahip olmuşlardır. Yerel yönetimler, bütçelerinin % 60 ile 70’lik kısmını sosyal harcamalara ayırmaktadır. Sosyal harcamalar insan gelişimine katkı sağlayan eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve kamu kolaylıklarından oluşmaktadır. 2012-2013 verilerine göre en fazla harcama % 24 (4.528 milyar pound) ile eğitim ve konut harcamaları %20 (3.731 milyar pound), ulaşım alanında %32 (6.046 milyar pound) görülmektedir (Yamaç, 2014, s.12).

Ekonomik ve sosyal alanda gerçekleştirilen birçok uluslararası reforma ev sahipliği yapan İngiltere son yıllarda modern demokratik ülkelerde uygulanmaya çalışılan yeni kamu yönetimi modelini ilk algılayan ve uygulamaya koyan ülkelerden birisidir. İngiltere bu kapsamda uyguladığı neo-liberal politikalarla yerel yönetimleri güçlendirmiştir (Demirkaya, 2006, s.318).

2.3.2. Fransa’da Sosyal Belediyecilik

Yerel yönetimlerin tarihsel kökeni Fransız Devrimi ve Napolyon dönemine kadar uzanan Fransa’da 1982 yılındaki yasal düzenlemeye kadar iki kademeli bir yerel yönetim yapısı mevcuttu. Bunlar il özel idareleri ve belediyeler (komünler)dir (Kalabalık, 2005, s. 811). En küçük yerleşme biriminden büyük kentsel yerleşmelere kadar her bir yerleşme birimi bir belediye olarak kurulmuştur. 1789 Fransız Devrimi dönemine kadar dayandırılan yerel yönetim sisteminde ilk başta merkezden atanan belediye başkanları ile yönetim söz konusu olmuş ve 1830’lu yıllarda ilk kez yerel meclisler halkça seçilen temsilcilerden kurulmaya başlanmıştır. 1871 ve 1884 yıllarında il ve belediye yerel yönetim birlikleri özerk ilkeler çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir (Karaer, 1990, s. 66).

Fransa’yı sosyal belediyecilik anlayışında öne çıkaran olay 1871 baharında işçi sınıfının hareketi ile bilinen “Paris Komünü” olayıdır. Paris komününü belediyecilik bakımından önemli kılan husus, Paris halkının kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine yönelik inisiyatif olarak kent ölçeğinde doğrudan demokrasinin uygulanabilirliğini göstermiş olmasıdır. Mülk sahibi olmayanların tarihte ilk kez yönetici sınıf haline geldiği bu olayın belediyecilik üzerinde etkileri 20’nci yy. boyunca sürmüştür. Bu bağlamda 1970’li yıllarda Avrupa’da bazı belediyeler de sosyal belediye olarak anılmıştır (Bayramoğlu, 2015, s.26). Fransa’da 1881 yerel seçimleri Fransız işçi partisinin seçimi kazanması üzerine 1892 yılında yetmişin üzerinde

belediye sosyalist belediye başkanları tarafından yönetilmeye başlanmış ve sosyalistler belediye sosyalizmi görüşü ile etkinliğini arttırmıştı (Dogliani, 2002, s. 576). Daha sonraları belediye sosyalizmi işçi sınıfının ile Kuzey Fransa'nın sanayi kentlerine kadar ulaşmıştır. Sosyalist belediye başkanlarının benimsediği anlayış çerçevesinde ekonomik, sosyal ve kentsel planlama politikaları geliştirilemeye başlanmıştır. Bu tür belediyeleri diğerlerinden farklı kılan ise toplumsal sorunları başlangıç noktası olarak almalarıydı. Yoksullar için, tek başına yaşayan kadınlar, işsizler ve yaşlı insanlar için isteğe bağlı ya da zorunlu harcamalar yapılmaktaydı. Fransa'da yaşanan belediye sosyalizmi insanların hayatlarını kolaylaştırmada bir çeşit refah sistemi oluşturmuştur (Bayramoğlu, 2015, s. 65-67).

Fransa genelde güçlü merkezi yapısı ile bilinmektedir. Devlet Fransa'da sağlık ve eğitim hizmetlerine büyük önem vermiştir. Ancak ülkede 1980'den itibaren adem-i merkeziyetçi bir dönüşüm yaşanmaktadır (Kaya, 2009, s.12). Fransa'da belediyeler (communes), iller (departments) ve bölge idareleri (regions) olmak üzere üç farklı yerel yönetim bulunmaktadır. Fransız belediyelerinin merkezi idareden bağımsız şekilde yürüttüğü hizmetler şunlardır; Çocuklar için kreşler ve bakımevleri, şehir planlaması, içme suyu ve kanalizasyon, atık toplama ve arıtma, çevre koruma, tiyatro, konser müze ve kütüphane, şehir içi ulaşım, ticaret sanayi, turizm, su tedariki, ekonomik teşviktir (Karaer,1990, s. 68).

Fransa'da belediyelerin sosyal belediyecilik alanında sorumlulukları oldukça fazladır. Belediyeler eğitimde ilkokulların inşası ve korunmasından sorumludur. Sağlıkta finansal olarak illerin sağlık alanında ki harcamalarına katkıda bulunmaktadır. Kültür ve eğlencede belediyeler tiyatro, konser, müze, kütüphane parklar ve açık alanlar, spor ve eğlence hizmetlerini yerine getirmektedir. Çevre konusunda ise belediyeler su kanalizasyon, atık toplama ve arıtma mezarlıklar ve

ölü yakma yerlerinden ve çevre koruma hizmetlerinden sorumludur (Ünüsan, 1996, s.103).

Fransa sosyal hizmet sistemindeki yetkiler "département" isimli yerel birimlere ve daha çok bu "département"ların yöneticilerine verilmiştir. Merkezi yönetim, eğitim ve sağlık konusundaki yetkilerini kendi elinde tutmaya devam etmekle beraber başka alt hizmetleri yerel birimlere bırakmıştır. Dahası güçsüz ve dar gelirlili olanlara yönelik verilen RMI (revenue minimum d'insertion -sosyal içerikli maaşı) gibi refah devleti uygulamaları ancak yerel düzeyde ele alınmıştır. Ancak günümüzde adem-i merkeziyetçi yapılanmanın sonucu olarak yerel düzeyde kamu ve özel sektör arasındaki bağlantılar daha da kuvvetlenmiştir (Kaya, 2009, s.26).

3.3.3. Almanya'da Sosyal Belediyecilik

Almanya'da yerel yönetim sistemlerinin temel taşları federal sistem, yerel yönetimlerin özerkliği ve güçler ayrılığı ilkelerinden oluşmaktadır. Yerel yönetimlerin özerk olması, yerel yönetimlerin Almanya'nın temel tamamlayıcı unsurlarından ve günlük yaşamın en önemli aktörlerinden biri olması anlamına da gelmektedir (Yalçındağ, 2003, s. 33).

Almanya Cumhuriyeti, ülke genelinde 13 eyalet ve üç büyük serbest kente ayrılmaktadır. Eyaletler; yönetim bölgelerine, ilçelere, beldelere ve ilçeden bağımsız 466 kente (466 kreisfreie Städte: kent-ilçe) ayrılmaktadır (Güneş, 2009, s.146). Almanya'daki yerel yönetimlerin genel bir çerçevesini çizmek gerekirse, yerel yönetimleri başlıca iki grupta toplamak mümkündür: Birinci grupta, kırsal yörelerdeki yerel yönetimler yer alır ve bu grup iki basamaklı bir yapı sergiler. Bu yapının ilk basamağında belediyeler, ikinci basamağında ise ilçeler bulunmaktadır. İkinci gruba ise ilçeden ayrı, bağımsız, ilçe örgütlemesi dışında kalan belediyeler (bağımsız kentler, kent ilçeler) girmektedir. Bunlar genellikle nüfusu 100.000'in üzerinde olan kent

belediyeleridir. Ancak, konuya ilişkin olarak eyaletten eyalete uygulama farklılıkları bulunmakta, kentin ekonomik ve toplumsal önemine bağlı olarak daha az nüfuslu yerleşim merkezlerindeki belediyeler de ilçe örgütlenmesi dışında tutulmaktadır (Mengi, 1997, s.94).

Almanya'da yerel yönetim modellerinin farklılığı, görevlerde de çeşitli farklılıkların doğmasına neden olmaktadır. Ülkede sosyal güvenlik, silahlı kuvvetler, trafik, eğitim, araştırma, dış politika ve makro-ekonomik politikaların belirlenmesi, federal devletin; eğitsel ve kültürel politikaların saptanması ve denetimi, adalet, polis gücü, sağlık ve sosyal yardım hizmetleri ise genel olarak eyaletlerin görevleri arasında yer almaktadır. Bunun dışında ilçe yerel yönetimleri tarafından yürütülen başlıca hizmetler şunlardır: mesleki eğitim, güzel sanatlar, kültür hizmetleri, sosyal yardım ve gençlik yardımı hizmetleri, belediyeler arası yolların yapımı ve onarımı, çevre koruma hizmetleri, trafik denetimi, öğrenciler için taşıma hizmetleri gibi hizmetler (Güneş, 2009, s. 152). Almanya'da belediyeler; atık yönetimi, konut ve kamu taşımacılığı gibi alanlarda kamu hizmetlerini belediye eliyle sunmaktadırlar. Bu bağli olarak belediyelerin görevleri ise zorunlu ve isteğe bağlı olarak ikiye ayrılabilir (Çukurçayır, 2013, s. 66). Zorunlu görevler arasında: Cadde ve sokak temizliği, imar planlama, yatırım planlama, kreşler, yaşli bakım alanları, ekonomiye destek, kardeş şehir ilişkileri, diğer yandan isteğe bağlı olanlar ise: Yeşil alan çalışmaları, müzeler, yüzme havuzları, tiyatro gençlik merkezleri, kütüphaneler, yaşli bakım alanlarıdır.

Almanya'da belediyelerin sosyal politika uygulama alanları da oldukça genişdir bu kapsamda ilçeler mesleki eğitim, güzel sanatlar, kültür hizmetleri, sosyal yardım ve gençlik yardımı hizmetlerini yürütmektedir. İlçeler yukarıdaki görevlerini yürütürken; meslek okulları, akşam liseleri, halk yüksek okulları, yatılı okullar, kreşler, çocuk yetiştirme yurtları, özürllüer için bakım yurtları, huzurevleri,

kitaplıklar, müzeler, sanat galerileri ve film merkezleri gibi kuruluşları da oluşturmaktadırlar. Kent kitaplıklarının kurulması, binalarının yapılması, kitap ve personel sağlanması, bunların finansmanı ve yönetimi de yine belediyelerin görevlerindedir. Eyaletler arasında farklı uygulamalar olmakla birlikte ilkokul, ortaokul, lise ve meslek okulu türündeki okulların yapımı ve bakımları belediyelerin görevlerindedir. Bu tür okulların binalarının yapılıp yapılmamasına, hangi çevreden öğrenci alınacağına, okulun büyüklüğüne belediye karar vermekte ve okulun binasını da kendisi yapmaktadır. Okulun bakımı, temizliği, eğitim araç ve gereçlerinin sağlanması ve devam ettirilmesi de yine belediyelerin görevlerindedir (Güneş, 2019, s.4).

Almanya'da sosyal belediyeçilik kapsamında belediyeleşmenin en çok görüldüğü sektör enerji sektörüdür. 2007- 2012 yılı arasında 63 yeni yerel kamu işletmesi kurulmuş, 190'nın üzerinde elektrik dağıtım ağı belediyeleştirilmiştir. Almanya'da enerji dağıtımının büyük çoğunluğu özel şirketlerin değil belediyelerin elindedir. Bu durum o yörede yaşayan halkın daha adil şekilde bu hizmetlerden yararlanmasını sağlamaktadır (Bayramoğlu, 2015, s.122). Almanya'da sosyal yardım görevi ağırlıklı olarak belediyelere verildiği için diğer ülkelerden farklı olarak Almanya'da sosyal güvenlik harcamalarının önemli bir kısmını yerel yönetimler üstlenmiştir. Merkezi hükümet özellikle sosyal güvenlik gibi alanlarda yönetsel sorumluluklarını yerel yönetimlere devretmiş ve bunların maliyetini üstlenme yoluna gitmiştir (Bağlı, 2011, s. 56).

2006 yılı GSYİH miktarı yaklaşık 2,6 trilyon dolar olan Almanya'da bu gelirlere karşılık, yerel yönetimlerin toplam harcamalarının içerisinde cari harcamalar %20, sosyal hizmetlere ilişkin harcamalar %15, yatırım harcamalarının payı ise %20'ler civarındadır (Ulusoy, 2005, s.113).

3.3.4. İsveç'te Sosyal Belediyecilik

İller ve belediyeler şeklinde idari bir bölünmeye sahip olan İsveç'te 2013 itibariyle 290 belediye ve 20 il yönetimi bulunmaktadır. Bu birimler arasında hiyerarşik bir bağ bulunmadığından farklı sorumluluklara sahip oldukları görülmektedir. İsveç yerel yönetimleri 1992'de yapılmış "Yerel Yönetim Yasası"na göre görev yapmaktadırlar. Bu yasada yerel yönetimlerin görevleri tek tek sayılmamıştır ancak, ilgili birimlerin başka örgüt ve belediyelerce üstlenilmemiş, fakat kendi üye ve alanlarıyla ilgili genel hizmetleri verebilecekleri belirtilerek, bu birimlere genel yetki sağlanmıştır (Ersöz, 2004, s.136).

İsveç yönetim sisteminde önemli bir yere sahip olan yerel yönetimler; oldukça geniş bir alanda hizmet vermektedir. Bu hizmet alanları içerisinde de sosyal refah hizmetleri belediyelerin zorunlu hizmetleri içerisinde sayılarak, belediyelerin ana görevlerinden kabul edilmektedir. Bu yasanın yanı sıra Sosyal Hizmet Yasası'nda da belediyelerin ihtiyacı olanlara sosyal hizmet sağlamakla yükümlü oldukları vurgulanmaktadır. Bu yasa ile belediyelerin mahalli ihtiyaçlara ve yasanın amacına uygun şekilde sosyal hizmet programlarını yapma imkânı verilmiştir (Ersöz, 2004, s.137).

İsveç'te belediyelerin üstlendiği eğitim, istihdam, yaşlı ve çocuk bakımı ve sağlık hizmetleri özellikle dikkat çekmektedir. Bu hizmetler için hedef kitle olarak ise öncelikle yaşlılar, çocuklar ve engelliler öne çıkmaktadır. İsveç'te belediyelerin kaynak kullarımlarına bakıldığında da bu gruplara yönelik sosyal hizmetlerin önemli yer tuttuğu göze çarpmaktadır.

2012 yılında yapılan bir araştırmaya göre İsveç'in başkenti olan Stockholm Belediyesi personelinin yaklaşık %53'ü sosyal politika uygulamaları içerisindeki birey ve aile bakımı, okul öncesi uygulamalar ve çocuk bakımı, yaşlı bakım hizmetleri ve engelli destek

ve hizmetlerini yerine getirmektedir. Bu durum Belediye hizmetleri içerisinde sosyal politika uygulamalarının ağırlığına yönelik önemli bir gösterge oluşturmaktadır. Aynı şekilde adı geçen belediyenin 2012 yılı bütçesine göre, giderlerinin yaklaşık % 70' ini sosyal hizmet alanlarına harcadıkları görülmektedir (Stockholm City Annual Report, 2019, S.3).

“İsveç'te harcama dağılımına genel olarak bakıldığında yerel yönetim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranının %40 düzeyinde olduğu görülmektedir. Yerel yönetimlerin harcamaları ise gayri safi milli hasılanın %25'ini oluşturmaktadır. İsveç'te sağlık, eğitim ve sosyal koruma harcamalarının çok büyük bir kısmı yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Sağlık harcamalarının %97,3'ü eğitim harcamalarının %75,1'i sosyal korumaya yönelik harcamaların %28,5'i yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır” (Fischer, 2005, s. 1-3).

İsveç'te belediyeler sosyal belediyecilik uygulaması olarak yaşlılara, temizlik, yıkama, alışveriş gibi sosyal hizmetleri ve yaşlı insanların duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılayan sosyal yardımları içeren ev yardımı yapmakla birlikte zor durumda olan insanlar için özel konutlar da sunmaktadır. “Ayrıca, evde yapılan tıbbi hizmetler, tekerlekli yemekler, kişisel güvenlik alarmları, ev uyarlamaları ve ulaşım hizmetleri düzenlenmektedir. Belediyeler, aynı zamanda evde bakım hizmeti veren akrabalar için de bakım yardımı vermekten sorumludur. Aile bakımı sağlayıcıları için ekonomik faydalar yerel sosyal sigorta bürosu tarafından yapılmaktadır” (Jönsson ve diğerleri,2009, s.6).

3.3.5. Norveç'te Sosyal Belediyecilik

Kuzey Avrupa'nın İskandinav Yarımadasında yer alan ve Finlandiya, İsveç ve Rusya ile komşu olan Norveç'te uygulanan kamu politikalarında etnik ve kültürel azınlıklarla bütünleşme ve sosyal

eşitlik anlayışı öne çıkmaktadır. Değerlerin eğitim sisteminin çocuklara öğretilmesi ve böylelikle bilinçli bir gelecek oluşturulması hedeflenmektedir. Ülkede anne ve babaların bilinçlendirilerek sosyal sınıfların ortadan kaldırması hedeflenmektedir. Diğer yandan Norveç Refah sistemi olarak özellikle ulusal sigorta uygulaması, sosyal hizmet uygulaması, hastane, rehabilitasyon enstitüleri, sağlık enstitüleri, çalışma Politikaları, üniversite seviyesine kadar ücretsiz eğitim, evde bakım politikaları, profesyonel yardımlar ön plandadır (Özgöbek, 2004, s.4).

Norveç'te yoksulluk ve işsizlikle mücadelede en önemli husus istihdama önem verilmesidir. Aktif ve pasif istihdam politikalarının uygulanmakta olduğu Norveç'te çalışanların işsizlik sigortasına katkı yapmaları da gerekmemektedir. İşsizlik ödeneğinin bütçe vergi gelirlerinden karşılanması uygulanan işsizlik politikalarına esneklik kazandırmaktadır. Norveç'te, pasif istihdam politikası olarak nitelendirilen işsizlik sigortası yanında bireysel ve şirket temelli olmak üzere ikiye ayrılan aktif istihdam politikaları da uygulanmaktadır. Norveç işsizliğe karşı daha çok işgücünün eğitime odaklanmıştır (Albayrak ve Birinci, 2017, s.84). Örneğin Norveç'te kadın istihdamının artmasını sağlayan unsurlardan biri de yerel yönetimlerin çocuk kreşleri, sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında yaptığı istihdam artışı olmuştur (Karahanoğulları, 2013, s.236-237).

Norveç'te merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında sosyal hizmet ve yardımlar paylaşılmıştır. Örneğin engelli bireyler için hayatlarını sürdürebilmeleri için düzenli bir iş, ücretin bir kısmının işsizlik sigortasından karşılandığı iş, az beceri isteyen iş veya korumalı işyerlerinde çalışmaları sağlanmaktadır. Yetişkin olmayan engelliler içinde; öncelikle kreş ve özel günlük bakım, okullarda kaynaştırma eğitimi ya da özel eğitim imkanları mevcuttur. Merkezi yönetim yerel faaliyetleri desteklemektedir.

3.3.6. İspanya'da Sosyal Belediyecilik

Mevcut yönetim sistemi 1978 Anayasası'yla belirlenen İspanya'da yerel yönetim olarak belediyeler, iller, büyükşehir belediyeleri, özel statülü belediyeler ve köy birlikleri bulunduğu görülmektedir (Toksöz, 2009, s.78). İspanya'da yerel yönetim birimleri Anayasada da yer verilen mali özerklik çerçevesinde gelir ve giderlere sahiptirler. OECD verilerine göre 2010'da İspanya'da yerel yönetim giderlerinin kamu giderlerine oranı yaklaşık %16'dır (Natioal Accounts,2019, s.7).

İspanya'da yerel yönetim birimlerinin yetkileri ise nüfusa bağlı olarak artan bir şekilde gruplandırılarak belirlenmiştir. Buna göre yalnızca nüfusu 20.000'in üzerindeki yerel birimlerin sosyal hizmet sunum yetkisine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Özellikle sosyal koruma açısından bakıldığında, İngiltere ve İsveç örneklerine kıyasla İspanya'da sosyal koruma harcamalarının yetersizliği görülmektedir. Bu durumun temelinde ülkedeki mevcut refah sisteminin önemli etkisi bulunmaktadır. Çünkü Güney Avrupa Refah Rejimi kümesi içerisinde gösterilen İspanya'da, İsveç ve İngiltere'deki sistemlerin aksine sosyal politika uygulamaları çok aktörlü bir yapıya sahiptir (Günel, 2010, s.82).

3.3.7. İtalya'da Sosyal Belediyecilik

İtalya'da yerel yönetimler dört kademelidir. Belediyeler, iller, metropoliten kentler ve bölgeler. İtalya'da metropoliten kentlerin oluşumuna izin veren yasa 1990'da kabul edilmiştir. Bu yasaya göre Roma ve Milano başta olmak üzere dokuz kentin metropoliten kent olarak oluşmasına izin verilmiştir. Bu oluşum sırasında bu büyük belediyelerin mahallelerle birleşerek güçlü bir kentsel, ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanması öngörülmüştür (Uslu, 2011, s.37).

İtalya'da belediyelerin görevleri üç kategoride özetlenebilir: sosyal hizmetler, ekonomik kalkınma hizmetleri ve düzenleme hizmetleri. Sosyal hizmetler; sağlık, kişisel bakım hizmetleri, konutla birlikte sınırlı eğitim hizmetlerinden oluşmaktadır. Ekonomik kalkınma hizmetlerinde ticari faaliyetlerin denetimi, turizm ve tarımın geliştirilmesi gibi konulardan söz edebiliriz. Düzenleme hizmetleri içinde de kent planlaması, bayındırlık hizmetleri, kirlilik denetimi ve ulaşım sayılabilir. Sosyal belediyecilik anlamında İtalya'da belediyeler çocuk bakımevleri, yuvalar, sosyal yardım, engelli ve yaşlılar için hizmetler, evsizler için özel hizmetler, sosyal konutlandırma, çevre koruma gibi hizmetleri yerine getirmektedir (Toksöz vd, 2009, s.95).

BÖLÜM III

TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde çalışmada yer alan Avrupa ülkelerinden sonra Türkiye'deki sosyal belediyeciliğin gelişimi ve örnekleri üzerinde durulacaktır.

İlk olarak yerel yönetimlerin sosyal politikalardaki yerine işaret etmek gerekir. Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları sosyal belediyecilik kapsamına girmekte ve sosyal belediyeler, sosyal devletin yereldeki temsilcileri olmaktadır. Kamusal harcamaları sağlık, eğitim, kültür gibi faaliyetlere yönlendiren, istihdam sorununun çözümüne yönelik politikalar geliştiren, muhtaç durumda bulunanları koruyan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan belediye, sosyal belediyecilik modelini benimsemiş kabul edilmektedir (Kaya, 2003, s.68). Sosyal belediyecilik; belediyelerin klasik belediyecilik hizmetleri olarak adlandırılacak temel hizmetlerden oluşan hizmet sepetinin genişleyerek; kentlerin sosyal yapısına etki edecek eğitim, sağlık, kültür, refah gibi alanlarda da hizmet sunan kurumlar haline gelmelerini içeren süreci ifade etmektedir. Çeşitlenen talepler belediyelerin hizmet sunumuna konu olmuş, belediye kaynakları ve yetkileri zaman içerisinde önemli bir gelişim göstermiştir. Sosyal belediyecilik olgusu da doğal olarak belediyelerin gelişimi ile birlikte gelişmiş, içeriğine yeni unsurlar eklenmiştir (Şahinoğlu, 2014, s.68).

Bu bölümde çalışmanın araştırma alanı içerisinde kalan Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının zamanla nasıl oluştuğu ve ne tür özellikler taşıdığı konusu açıklanacaktır.

3.1. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE SOSYAL BELEDİYECİLİK GEÇMİŞİ

Bu bölümde tarihsel bağlamda yerel yönetimlerin ve onların sosyal belediyecilik geçmişi ve tarihsel arka planı incelenecektir.

3.1.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal Geçmişi

Türkiye’de yerel yönetimlerin geçmişi modern uygulamalara benzerliği açısından Tanzimat sonrası döneme denk gelmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat’tan önceki dönemde yerel yönetimler kadı tarafından yönetilmekteydi. Kadı bulunduğu yerde hem hâkim hem mülki amir hem de belediye başkanıydı. Ancak kadının görevi şehre beledi hizmet getirmekten çok ihtiyaç duyulan hizmetleri yaptırmak ve bunun için yerel halkı örgütlemek gibi bir fonksiyona sahipti. Bu çerçevede kentsel hizmetler, vakıflar, esnafın ve mahallenin avarız sandıkları veya devletin resmi görevlileri tarafından yerine getirilmekteydi (Öz, 2010, s.36).

Osmanlı’daki yerel yönetim anlayışı terk edilerek Cumhuriyet döneminde belediyelerle ilgili en önemli adım 26 Şubat 1924 tarih ve 423 sayılı “Belediye Vergi ve Resimler Kanunu” ile atılmıştır. Yine aynı yıl 16 Şubat 1924’de 417 sayılı “Ankara Şehremaneti Kanunu” çıkartılmıştır. Bu kanun ile Ankara Şehremini hükümet tarafından atanacak ve şehir dört üyesi bulunan bir “Cemiyet-i Umumiye-i Belediye” tarafından yönetilecekti. Daha sonraki yıllarda belediye ile ilgili en önemli düzenleme 3 Nisan 1930 tarih ve 1580 sayılı “Belediye Kanunu” dur. Bu kanun Osmanlı’dan itibaren 53 sene yürürlükte kalan “Vilayet Belediye Kanunu”, “Der-saadet Belediye Kanunu” ve “Ankara Şehremaneti Kanunu’nu, 1 Eylül 1930 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırmıştır. Bu kanunun hazırlanmasında beş temel ilke göz önünde bulundurulmuştur. Bu ilkeler: Belediyeler arası eşitlik, belediyelerin icraatlarında serbest bırakılmaları, belediyeler üzerinde güçlü bir merkezi yönetim denetimi, tek dereceli seçim ve halkın etkin

denetiminin sağlanması, belediyelerin hizmet alanının genişletilmesidir (Çağdaş, 2011, s.397). Ancak tüm dünyada yerel yönetimlerin yetkileri İkinci Dünya Savaşından sonra artırılırken Türkiye’de tam tersi şekilde savaşın sona ermesinden sonra, belediye ve il özel idareleri tarafından yerine getirilen görevler merkezileştirilmeye başlanmıştır. Belediyelerin 1930’lar sonrasında oldukça etkin oldukları sağlık hizmetleri ve özellikle kent hastaneleri konusundaki görev alanları büyük ölçüde azalmıştır. İl özel idareleri 1950’li yıllara kadar sürdürdüğü hastanelerin işletilmesi, ilkokul öğretmenlerinin maaşlarının ödenmesi ve hatta ücretleri hizmetten faydalananlar tarafından verilen çarşı ve mahalle bekçilerinin yönetimi ve denetimi görevlerini merkezi idareye bırakmıştır (TBD, 1993, s.20).

1580 sayılı kanun Türkiye’de 75 yıl yürürlükte kalmış, yönetim anlayışında meydana gelen değişmelere rağmen adı geçen yasa çok da büyük değişimlere maruz kalmadan geçerliliğini sürdürmüştür. Bu durum gelişen kentler ve değişen anlayış çerçevesinde belediyeleri düzenleyen yeni yasaları gerekli kılmıştır. Nihayet 2005 yılında yasalaşan 5393 sayılı kanun ile birlikte 1580 sayılı kanun yürürlükten kalkmıştır. Ayrıca 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu da kabul edilerek eski mevzuat tekrar yenilenmiştir.

3.1.2. Türkiye’de Sosyal (Toplumsal) Belediyecilik Anlayışının Geçmişi

İkinci Dünya Savaşı sonrası gittikçe gelişen toplumcu belediyecilik (sosyal belediyecilik) yaklaşımı Türkiye’de ilk kez 1973 yılı ile kapsamlı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yerel yönetim ve demokrasi ilişkisi en gerçekçi ve sağlam bir şekilde bu yıllarda kurulmuş ve benimsenmiştir. Bunun en iyi örneklerini, İzmit Belediyesi’nin “İzmit Yeni Yerleşmeler Projesi” ile Ankara Belediyesi’nin “Batı Kent Projesi”nde görmek mümkündür (Öztürk ve

Gül, 2012, s.283). Bu anlayış, genel olarak yerel yönetime ve özellikle belediyelere temelde bir sivil toplum kuruluşu olarak yaklaşmaktadır. Yeni belediyecilik anlayışı ile birlikte, klasik yerel beledi hizmetlerin yanında, kentlerde giderek artan sorun olarak kendini duyuran konut, çevre, tüketiciyi koruma, toplu taşıma, halk eğitimi-mesleki eğitim, tarihi çevre ve kültürel mirasa sahip çıkma, gençlik ve kültür hizmetleri gibi Türkiye belediyeciliği için yeni olan alanlar, yerel hizmetler arasında görülmeye başlamıştır (Efe, 2012, s. 46-47).

Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışının geç gelişmesinin sebebi olarak 1960'lara kadar belediye başkanları atamayla gelmesi ve 1970'lere kadar geçen sürede merkez-çevre açısından merkezi düzeyde büyük sermayenin çıkarlarını temsil eden, yerel düzeyde yerel esnaf ve küçük girişimcilerden oluşan ve yerel çıkarları temsil eden ikili bir yapı oluşmasıdır. Bu bir anlamda çalışan sınıfların temsil edilmemeleri sonucunu doğurmuş ve özellikle sosyal demokrat belediyelerin kurulması ile sosyal belediyecilik anlayışı ancak zamanla yayılmaya başlamıştır (Çam, 2013, s.105). Türkiye’de işçi hareketlerinin artması sonrası özellikle 1977-1980 yılları arasında belediyeler, kaynakları en verimli şekilde kullanmaya yönelerek, yeni kaynak arayışı içine girmişlerdir. Belediyelerin, asfalt fabrikası kurma, düğün salonu, otopark, halk ekmek, halk plajları gibi yerler işletmek suretiyle kendilerine merkeze bağlı olmayan kaynaklar aradıkları görülmektedir. Bu yaklaşım sosyal demokrat anlayışından sonra toplumcu belediyeciliğe “Paris komünü”nü andıran bir devrim niteliğinde olan Fatsa deneyimi örnek olarak gösterilebilir. 1979 yılında Fatsa belediye başkanı olan Fikri Sönmez’in belediye yönetimi; bazı çevreler tarafından komünist yapıya benzetilse de belediye faaliyetlerine halk katılımı, halk ve belediye arasında dayanışma ve belediyelerin kendi aralarındaki yardımlaşma ile halkın yönetime katılımını sağlayan katılımcı belediyeciliğe örnek verilebilecek bir belediyecilik modelidir (Bayramoğlu, 2015, s. 163).

Özellikle 1970'li yıllarda yoksulluk, gelir eşitsizliği gibi gün geçtikçe olumsuzlaşan ekonomik faktörler karşısında halkın kendilerine en yakın birim olan yerel yönetimleri sorunların çözümünde sorumlu tayin etmeleri ve dönemin merkezi hükümeti ile belediye başkanlarının farklı partilerden olmasıyla merkezden yerele aktarılan kaynaklarda kesintiler yaşanması gibi siyasi nedenler belediyelerin kendi bölgelerinde daha da etkin olmalarını zorunlu kılmıştır (Öztürk ve Gül, 2012, s.382).

Türkiye'de "Neoliberal" politikaların başladığı 80'li yıllar öncesinde "Kapitalizmin çok boyutlu krizinin yarattığı tahribata karşı halkı koruyan ve insanın iyi kötü yaşadığı değil üretken, sağlıklı ve mutlu yaşayacağı kenti yaratan belediye" şeklinde ifade edilen sosyal (toplumcu) belediyeciliğin ilkeleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (YAYED, 2014, s.686-728):

- Yeniden belediyeleştirme
- Toplumsal eşitlik
- Dayanışma
- Demokratik yönetim
- Üretici ve paylaşımcı belediyecilik
- Planlamacılık ve kalkınma
- Ortak yaşam kültürü ve kentlilik bilinci
- Nitelikli hizmet-üretken emek-nitelikli çalışma koşulları
- Doğal ve tarihi çevrenin korunması
- Gelişmeye açık olmak
- Herkesi görmek
- Tüketiciyi koruma
- Toplumsal cinsiyet eşitliği
- Kültür ve sanatı desteklemek

Türkiye'de sosyal belediyecilik aşamasında 1980 sonrasında Büyükşehir belediyelerinin de kurulması yanında 1985 yılında çıkartılan 3194 sayılı İmar Kanunu ile imar planı yapma yetkisinin

merkezden alınarak yerel yönetim olan belediyelere verilmesi bu konuda önemli bir aşamadır. Bu şekildeki değişiklikle demokratikleşmeden ziyade kentlerde düzeni sağlama, denetim altına alma ve acil altyapı sorunlarını çözmeyi amaçladığı belirtilmektedir. Bu bağlamda 1984 tarihinde 2985 sayılı "Toplu Konut Yasası"yla belediyelerin kent mekânlarının üretilmesinde kilit rol üstlenmesi, bina ve arsa sahiplerine belediye eliyle yeni rantlar yaratılmasını sağlamak olmuştur. Genelde bu dönem, geleneksel belediyeçilikten projeci belediyeçiliğe geçiş olarak tanımlamaktadırlar (Çam, 2013, s.107-108).

Türkiye'de 1980'li yıllarda başlayan zihniyet ve algının değişmesi ile birlikte desantralizasyona ve yerelleşmeye paralel olarak yerel yönetimler büyük ve önemli hizmetler yapmaya devam ettiler. Bu yıllardan itibaren geçmiş döneme göre nispeten gelirleri artan bazı belediyeler, eğitim ve kültür düzeyi değişen ve kentsel ve sosyal hizmet talebi büyüyen nüfusa karşı sosyal yardım ve hizmetlerini arttırmak durumunda kalmıştır. Geçmiş dönemden fakir, kimsesiz, özürlü ve yaşlı kimselere ahevlerinde sıcak yemek, yiyecek, giyecek verilmesi biçiminde devralınan sosyal yardımlar, 1990'lı yıllardan sonra hem tür, nitelik ve kapsam olarak artmış ve hem de ayrı ayrı belediye kurumları tarafından sağlanır hale gelmiştir. Özürlüler merkezi, huzurevi, kadın ve çocuk sığınma ev ve merkezleri, hastane, poliklinik ve sağlık merkezlerinin kurulması ve kapsamlı meslek ve beceri kazandırma kurslarının düzenlenmesi birçok Büyükşehir Belediyesinin temel hizmetleri arasına girmiştir. Bazı büyükşehir belediyeleri tarafından sağlanan bu hizmetler, giderek yaygınlaşmaktadır (Ersöz, 2005, s.145).

3.2. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN GÖREVLERİNDE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN YERİ

Sosyal devlet olmanın bir gereği olarak "sosyal belediyecilik"; belediyelerin klasik belediyecilik hizmetleri olarak adlandırılabilen temel hizmetlerden oluşan hizmet sepetinin genişleyerek; kentlerin sosyal yapısına etki edecek eğitim, sağlık, kültür, refah gibi alanlarda da hizmet sunan kurumlar haline gelmelerini içeren süreci ifade etmektedir. Çeşitlenen talepler belediyelerin hizmet sunumuna konu olmuş, belediye kaynakları ve yetkileri zaman içerisinde önemli bir gelişim göstermiştir. Sosyal belediyecilik olgusu da doğal olarak belediyelerin gelişimi ile birlikte gelişmiş, içeriğine yeni unsurlar eklenmiştir (Şahinoğlu, 2014, s.68).

Sosyal belediyecilik uygulamaları sosyal politikaların tamamen belediyelere aktarılması olarak anlaşılmalıdır. Yerel yönetimlerin sosyal politikaları sosyal devlet anlayışını terk etme değil, yerelin sosyal amaçlarda merkezi otoriteye yardımcı olmasıdır. Kamu hizmeti sunumunda halka en yakın yönetim birimi yerel yönetimlerdir (Uğur ve Bostan, 2016, s.56). Sosyal devletin yetersiz kaldığı durumlarda, sosyal belediyecilik çalışmaları ile yerel yönetimler devreye girmektedir (Batal, 2015, s.231).

Türkiye'de sosyal belediyeciliğin ana bileşenlerini oluşturan "sosyal yardım" ve "sosyal hizmet" uygulamalarında belediyelere sorumluluk yükleyen iki önemli yasal düzenleme bulunmaktadır. Bunlar, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'dur. Bu bölümde yasalarda belediyelere verilen tüm görevlerin neler olduğu ve aralarındaki farklılıklar açıklanacaktır.

3.2.1. Türkiye’de Yerel Yönetim Olarak Belediyelerin Yasal Görevleri

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 126’ncı maddesinde “merkezi idare”, 127’nci maddesinde ise “mahalli idareler” düzenlenmiştir. Buna göre: “Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.”

İl özel idareleri, belediyeler ve köyler olarak üçe ayrılan mahalli idareler arasında çalışma konusunu teşkil eden belediyeler sadece incelenecektir. Buna göre yasal görevleri olarak 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14’ncü maddesinde “Belediyenin görev ve sorumlulukları” şu şekilde yer almaktadır:

“Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

b) *Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.”*

Aynı zamanda 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'ncü maddesinin devamında yukarıda gösterilen görevlerin ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin olarak ana ilkeler de gösterilmiştir. Buna göre:

“Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.”

Belediye kanunu genel olarak değerlendirildiğinde, belediyelere yüklenmiş olan temel kentsel hizmetlerin yanında güçlü bir şekilde toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik olarak güçlendirilmesini öngören sosyal belediyecilik rolünü güçlendirmeye ve ön plana çıkarmaya dönük bir şekilde tasarlanmıştır. Böylece belediyeler klasik rollerine ek olarak vatandaşa en yakın ve doğrudan iletişim kurma şansı olan kuruluşlar olarak aynı ve nakdi yardımlar dışında sosyal

mekânları ve faaliyetler üretme sorumluluğu almıştır (Duran, 2019, s.37).

Türkiye’de ayrıca nüfusu 750 bini aşan yerleşim yerlerinde kurulabilen Büyükşehir belediyeleri de bulunmaktadır. Sayıları otuz olan ve Türkiye nüfusunun yaklaşık olarak % 85’ini oluşturan büyükşehir belediyelerinin yasal görevleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununu 7’nci maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

a) *İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.*

b) *Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.*

c) *Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu’nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.*

d) *Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.*

e) Belediye Kanunu'nun 69 ve 73'üncü maddelerindeki yetkileri kullanmak.

f) Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

g) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.

h) Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.

i) Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynaktan toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı

atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.

j) Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisıhhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek.

k) Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.

l) Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.

m) Büyükşehir'in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek.

n) Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.

o) Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını

sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.

p) Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettirilmesine karar vermek.

r) Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak, kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

s) Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

t) Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.

u) İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.

v) *Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak.*

y) *Merkezî ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek.*

z) *Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak."*

Bahsi geçen kanunda, Büyükşehir Belediyesinin giderlerinin düzenlendiği 24/j maddesinde; *"Dar gelirliler, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar."* Belediye giderleri arasında yer almaktadır. Bu madde doğrultusunda başkan, sosyal risk gruplarına yönelik olarak sosyal hizmet ve sosyal yardımlarda bulunma olanağına sahip olmaktadır.

Belediyelerin "sosyal belediyecilik" kapsamı içerisinde üreteceği hizmetler sadece iki kanunla sınırlı değildir. Bu yasalara ek olarak, Uluslararası anlaşmalar, KHK'lar ve bunlarla ilgili yönetmelikler, 4109 sayılı "Asker Ailelerinden Muhtaç olanlara Yardım Hakkında Kanun", 37 sayılı "Belediye Opera ve Tiyatroları Sanatkâr, Mütahassis, Hizmetli ve Stajyerlerine Verilecek Ücretler Hakkında Kanun", 2872 sayılı "Çevre Kanunu", 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu", 3257 sayılı "Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu" vb. kanunlar; Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay kararları ile Belediye Mevzuatı ile ilgili tüzük ve yönetmelikler belediyeleri bağlayan temel unsurlardır (Özer,2015, s.94). Ayrıca 2464 sayılı "Belediye Gelirleri Kanunu'nun "sosyal amaçlı yardımlar"

başlıklı 103'üncü maddesinin 3'üncü bendinde de "bu Kanunla sağlanan gelirlerin %1'inin kanunlarla tayin edilen veya belediyelerce tespit edilen sosyal amaçlı kuruluşlara veya hizmetlere tahsis edileceği" hüküm altına alınmıştır (Kobak,2006, s.73).

3.2.2. Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Türdeki Görev Alanlarının Tasnifi

Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamalarını farklı şekillerde belirlemek mümkündür. Örneğin hizmet verilen toplumsal gruplara göre yapılacak tasnif ile sosyal hizmet türlerine göre yapılacak uygulamalar farklı şekillerde açıklanabilir. İlk olarak hizmet alıcısı olan hedef kitleler açısından sosyal belediyecilik uygulamalarını kendi içerisinde Yaşlılara Yönelik Uygulamalar, Engellilere Yönelik Uygulamalar, Çocuk ve Gençlere Yönelik Uygulamalar, Yoksullara Yönelik Uygulamalar, Kadınlara Yönelik Uygulamalar vb. şeklinde ayırma tabi tutulabilir. Diğer yandan sosyal belediyecilik uygulama alanlarını kendi içerisinde Kültür Hizmetleri, Eğitim Hizmetleri, Sağlık Hizmetleri, Spor Hizmetleri vb. şeklinde ayırtırmak da mümkün olabilecektir.

Sosyal belediyecilik bağlamında Türkiye'de belediyelerin yukarıda belirtilen fonksiyonlarından hizmet alan gruplar ve öncelikli ihtiyaçları açısından şu şekilde özetlenebilecektir (Pekküçükşen, 2004, s. 461);

-Çocuklar için kreşler, yuvalar, çocuk kulüpleri açılması, parkların düzenlenmesi ve yeterli beslenmeye yönelik katkı sağlanması,

-Gençler için spor tesisleri, gençlik merkezleri, psikolojik yardım ve danışma merkezleri, meslek edinme kursları açılması ve kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılıklarının önlenmesi için çalışmalar yapılması,

-Kadınlar için kadın koruma ve sığınma evleri, meslek kursları, anne- çocuk sağlığı merkezleri açılması,

-Yaşlılar için güçsüzler yurdu, huzurevi, hobi merkezleri açma ve bakımı, sağlık, giyim, gıda ve yakacak yardımı gibi nakdi ve aynı hizmetlerde bulunma,

-Engellilerin günlük hayatlarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılması, korumaya yönelik vakıflar kurulması, bakım ve tedavi hizmetleri sunulması ve temel eğitim okulları, meslek edindirme veya beceri kursları açılması. Ayrıca iletişim ve spor gibi imkânların sağlanması,

-Risk grupları için hukuki ve psikolojik yardım büroları açılması ve sosyalleşmelerinin sağlanması amacıyla çeşitli organizasyonlar düzenlenmesi

-Kriz dönemi hizmetler verilmesi, ilgili kurumlarla görüşülerek harekete geçmelerinin hızlandırılması

Türkiye'deki kanuni dayanaklarına göre sosyal belediyecilik kapsamında yapılabilecek hizmetler genel olarak şöyle özetlenebilir: Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak, öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak, yaşlılara huzurevleri tesis etmek, sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, ön tanı merkezleri açmak, hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak, kültür, sanat ve spor tesisleri açmak, tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak, fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak, özürllüer için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak, beceri ve meslek edindirme kursları açmak, park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak, doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları

düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek, iş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik hizmetleri yapmak, onlara makine ve ekipman desteği sağlamak, tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak, toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek ve gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmaktır (Adıyaman ve Demirel, 2011, s.117).

3.2.3. Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Sorumlu Birimleri

Türkiye’deki gerek bütçe genişliği gerekse mevzuat açısından büyükşehir belediyeleri ve il belediyelerinin diğer ilçe belediyelerine göre sosyal belediyecilikte daha verimli ve aktif oldukları bilinmektedir. Hizmet ulaştırdığı vatandaş sayısına da bağlı olarak büyükşehir belediyeleri bünyesinde isimleri farklı olabilmekle beraber bazı daire başkanlıkları bu görevleri yerine getirirken; il belediyelerinde ise bu görevleri çeşitli müdürlükler yerine getirmektedir”. Örneğin Türkiye’deki 30 ilin Büyükşehir belediyesi sosyal belediyecilikle ilgili faaliyetlerini:

- Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı,
- Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı,
- Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı,
- Engelliler Daire Başkanlığı,
- Kadın Politikaları Daire Başkanlıkları gibi çeşitli daire başkanlıklarında sürdürmektedir.

Büyükşehir Belediyeleri dışında Türkiye’deki diğer 51 il belediyesi ise Sosyal Belediyecilikle ilgili faaliyetlerini:

- Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü,

- Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü,
- Kadın ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü,
- Kadın Politikalarını Geliştirme Müdürlüğü,
- Huzurevi Müdürlüğü Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlükleri gibi çeşitli birimlerin bünyesinde sürdürmektedir.

3.2.4. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulaması Örnekleri

Türkiye’de İç işleri bakanlığının verilerine göre 2020 yılı başında yaklaşık dört bine yakın belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerde az veya çok, planlı veya plansız, yeterli veya yetersiz şekilde sosyal belediyeciliğe ilişkin çok farklı uygulamalara rastlanmaktadır. Bu çalışmada tüm detaylara değinmek mümkün olmadığından özet ve genel uygulamalara değinilecektir.

Özellikle Türkiye’de belediyelerin toplumda dezavantajlı gruplar arasında yer alan; Kadınlara, Engellilere, Kimsesizlere, Yaşlılara ve Fakirlere yönelik sosyal belediyeciliği öne çıkardıkları görülmektedir. Örneğin kimsesiz ve dul kadınlara yönelik kadınlara koruma ve sığınma evleri, Kadın kulüpleri, Kadın meclisleri açılması özellikle Büyükşehir belediyeleri tarafından sıklıkla paylaşılmaktadır.

Ayrıca çocuklar için kreşler, gündüz bakım evleri, oyun parkları, yüzme havuzları, okula yardımcı etütler ve temel trafik bilgilerinin verdiği çeşitli eğitim kursları dahil yaz tatili faaliyetleri yanında, Kırtasiye yardımı, giyecek ve kitap yardımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Gençlere yönelik müzik, sanat, spor ve meslek edindirme kurslarının öne çıktığı görülmektedir. Yaşlılara yönelik ise daha çok evde sağlık hizmetleri, ulaşım ilişkin indirimler, çeşitli gezi organizasyonları çokça uygulanmaktadır.

Günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelik mekânsal düzenlemeler yanında, istihdama yönelik meslek ve iş edindirme kursları, gıda, giyim, yakacak, indirimli ve/veya ücretsiz ulaşım alanları daha çok

sosyal belediyecilik kapsamında engellilere sunulan hizmet konuları arasındadır.

Türkiye’de en çok sosyal belediyecilik yoksul ve fakirlere yapılan yardım ve hizmetlerle anılmaktadır. Bu durumun ana sebebi yoksulluğun Türkiye’de azaltılması bir yana her geçen gün daha da artmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda ortaya çıkan yoksulluk, gittikçe kalıcı bir nitelik kazanmıştır. Komşu ülkelerden Türkiye’ye artan göçlerin etkisi ile farklı milliyetlere sahip milyonlarca yoksul insan sokaklarda yaşamak zorunda kalmaktadır. İşsizliğin artması sonucu büyükşehirlerde gecekondu bölgeleri çoğalmıştır. Dolayısıyla gecekondu yoksulluğu, Türkiye’nin öncelikli sorunu olarak çoğu zaman yerel yönetimlerin üzerindeki en ciddi sorun niteliğindedir. Bu sebeple bu bölgelerde yaşayanlara para ve kömür yardımı, kışlık yiyecek, kuru gıda ve kira yardımı gibi sosyal yardımlar öne çıkmaktadır. Sosyal belediyecilikte günü kurtarma adına son yıllarda en çok tercih edilen sosyal belediyecilik uygulaması aşevleridir. Türkiye’de belediyeler tarafından yoksul ve kimsesizlere yönelik olarak yapılan yardımlardan en çok göze çarpanı aşevleridir. Aşevleri günlük yemek çıkartmakta, sabit ve gezici olarak hizmet vermektedir. Sabit aşevi hizmetinde muhtaç durumda bulunanlar ile kimsesizler aşevine giderek günlük yemeklerini alabilirken, gezici aşevlerinde muhtaç durumda olan ailelerin evlerine kadar yemek dağıtımı yapılmaktadır.

Türkiye’deki sosyal yardımların ortak özelliği, açlık ve sefalete geçici çözüm olmaya çalışan ve hayırseverlik anlayışı üzerine inşa edilmiş, çoğu zaman siyasi hesaplara dayanan, sadaka kültürünü hatırlatan nitelikte olup sosyal patlama ve yoğunlaşmayı geçici olarak önlemeye çalışan nitelikteki palyatif uygulamalara dayanmaktadır.

3.2.5. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamasının Özellikleri

Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulaması sosyal devlet pratiğinden ziyade kentlerde zor şartlar altında yaşam mücadelesi veren kent yoksullarının günlük, ivedi, zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasından hareketle ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında sosyal belediyecilik, teorik düzlemde değil, fiili durumdan ve zorunlu uygulamalardan kaynaklanmıştır. Bu da halka en yakın ve halkın en kolay ulaşabildiği kurumların başında belediyelerin gelmesinden kaynaklanmaktadır. Yoksullar temel ihtiyaçları için önce kendilerine yakın kurum olan belediyelere ulaşmaktadır. Bunda yoksulluğa dönük uygulamaların toplum katında meşru görülmesinin de etkisi vardır. Bu olumlu bakış, belediyelerden sivil toplum örgütlerine kadar birçok kurum ve kuruluşun bu alanda hizmet sunmasına yol açmıştır. Türkiye gibi, yoksulluğu azaltmaya ya da engellemeye dönük olarak, geleneksel yapıların etkin olduğu ülkelerde, sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının toplumsal meşruiyetinin olması sosyal uygulamaların önünü açarak bu faaliyetlerin yapılmasını kolaylaştırmaktır (Kesgin,2016, s.92).

Türkiye’deki belediyelerin klasik sosyal belediyecilik uygulamaları yanında aşağıdaki örnekler de görüleceği üzere özel uygulamaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında;

- Evde kuaför uygulaması,
- Yatalak hastalar için evde sağlık hizmeti,
- Kart aracılığıyla belediyelerin belirlediği marketlerden alışveriş yapma,
- Toplu sünnet, toplu evlilik,
- Cenazeler için ailelere başkan imzalı taziye mektubu gönderilmesi,
- Yaşlı ve engellileri ziyaret ederek sorunların yerinde tespit edilmesi,

- Engelli bireylere yönelik meslek edindirme kurslarının açılması,
- Engelli bireylere yönelik organizasyon düzenlenmesi,
- Asker ailelerine yapılan yardımların banka aracılığıyla yapılması,
- Yaşlıların ev temizliğini,
- Engelliler haftasına ilişkin programların organize edilmesi,
- Sokak çocukları için sığınma evleri açılması da yer almaktadır.

3.2.6. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamasına İlişkin Temel Sorunlar

Sosyal belediyeciliği, sadece halka yapılan sosyal yardımlarla sınırlandırmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Böyle bir yaklaşımı benimsemek, belediyeleri salt hayır kurumlarına dönüştürmektedir. Hâlbuki sosyal belediyecilik anlayışı bizzat sosyal yardım yapmanın ötesinde, en geniş anlamıyla sosyal refahın gerçekleşmesinin altyapısını da hazırlamaktadır. Literatürde bahsedilen meşhur “balık tutma” örneğinde anlatıldığı gibi var olanı sunmak yerine, balığın nasıl tutulacağından öğretilmesinden koşulların hazır hale getirilmesine kadar birçok faaliyeti içermektedir (Sezer ve Önder, 2012, s.257).

Türkiye’de yerel yönetimlerin güçlendirilmesi amacıyla yürütülen reform çalışmaları ile önemli mesafeler kat edilmiş olmasına karşın, yerel yönetimlerin çözmesi gereken birçok sorun bulunmaktadır. Bu sorunlardan öncelikli olanlar başlıklar halinde; ölçek sorunu, kaynak sorunu, personel sorunu, özerklik sorunu, merkezi yönetimle belediyeler arasında görev bölüşümü sorunu, idari vesayet sorunu, katılım sorunu ve karar verme sorunu olarak sayılabilir (Kavruk ve Yaylı, 2008, s. 18-24).

Diğer yandan Türkiye’de sosyal belediyeciliğin Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında pek çok açıdan yetersiz olduğu da ileri

sürülebilir. Avrupa'dan farklı olarak, Türkiye'de sosyal belediyecilik kavramı yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine belirli dönemlerde aynı yardım ya da çok zor anlarda parasal yardım yapmak şeklinde kısa dönemli olarak dar bir anlamda algılanmakta ve böyle yürütülmektedir. Sosyal belediyecilik bazen de siyasi yaklaşımla Türkiye'de bir siyasi rant aracı olarak görülmektedir. Sosyal hizmetler alanında belediyeler ile merkezi yönetim birimleri arasında görev ve yetki paylaşımı ve faaliyetlerin koordinasyonunda sürekli bir görev karmaşası bulunmaktadır. Diğer yandan sosyal yardımlar öncesinde Güneydoğu ve Doğu Anadolu'daki belediyelerin çoğu, halen su, kanalizasyon, alt yapı gibi belediyenin kanuni olarak zorunlu kentsel işlevlerini dahi yerine getirememektedir. Neticede Türkiye'de uygulanmakta olan sosyal belediyecilik faaliyetlerinin içerdiği diğer sorunlar şu şekilde özetlenebilir (Berkün, 2017, s.594);

- Veri yetersizliği,
- Planlama ve projeksiyon eksikliği,
- Katılım ve paylaşım yetersizliği,
- Uzman personel yetersizliği,
- Standart yokluğu/belirsizliği,
- Sosyal belediyeciliğin istismarı,
- Kurumsallaşma ve sürdürülebilirlik sorunları,
- Sosyal belediyeciliği algılama sorunu,

Sosyal belediyecilik uygulamalarının sistematik olmayışının yanında kurallarının da açık olmayışı, denetimin yetersizliği ve daha çok klientalist ilişkiler ve partiler aracılığı ile uygulamanın sürdürülmesi sosyal yardımlarda karşılaşılan önemli sorunlardandır. Belli denetimler sonucunda ve enformel olarak tespit edilen ihtiyaçlar temelli yaklaşım, gerçek ihtiyaç sahibi kişiyi belirleyemeyebilir. Ayrıca yoksul bilgi verileri sürekli güncellenmeli ve etkin bir denetim yapılmalıdır. Yoksulluğu azaltmakla sorumlu kuruluşlar arasındaki eşgüdüm eksikliği ve bu kuruluşların yürüttüğü programlarda ortak

norm ve standartların bulunmaması yoksullara yönelik etkili bir sosyal koruma sisteminin oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Oysa yoksul kimdir? kimler sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır? ve hangi birey ya da toplumsal kesim sosyal dışlanma ile karşı karşıya gelme riski taşımaktadır? Bu soruların yönetimler tarafından araştırılıp cevap bulması gerekir. Belediyelerin yaptığı sosyal yardımlarında keyfiliği ifade eden adam kayırma, iltimas ve siyasi öncelik durumları belediyelerin karşılaştığı önemli sorunlardandır. Bu yöntemle hizmetler aslında gerçek muhtaca gitmeyerek, klientalist yöntemle yardımı ve hizmeti yakınlık belirlemektedir. Bu şekildeki hizmet sunma biçimi zamanla akraba, hemşehircilik, yakın ve tanıdık vasıtasıyla yapılan yardımları öne çıkardığından belediyeyi bir kamu kurumu olmaktan çıkaracak, bir klik, kulüp ve çürümüş bir kurum düzeyine indirgeyecektir (Kesgin, 2006, s.89).

Türkiye’de sosyal belediyeciliği anlayabilmek ülkedeki merkez-yerel ilişkisini doğru okuyabilmeyi gerekli kılmaktadır. Bu da yerel yönetimin de tıpkı merkezi yönetim gibi egemen çıkarların eklemlenmesi ile oluşan bir konsensüsün ürünü olup olmadığı ve salt birtakım kentsel hizmetleri üreten kurum mu yoksa aksine kamusal alanı şekillendiren, gündelik hayatın yeniden üretimini düzenleyen güçlü bir aktör mü olduğunun sorgulanması ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Türkiye üzerine bir değerlendirme yapıldığında, ülkedeki mevcut ikili yapıdaki idari mekanizmanın, yani bir yanda seçimle gelen belediye başkanı ve meclisi varken diğer yanda merkezi yönetimce atanmış vali ya da kaymakamın varlığının, yerel yönetimlerin merkezden bağımsız güçlü bir aktör olması önünde önemli bir engel teşkil ettiği sonucuna varılmaktadır (Çavuşoğlu ve Yalçın, 2010, s.2).

SONUÇ

Sosyal belediyecilik, günümüzün en çok öne çıkan belediyecilik eğilimlerinden biri haline gelmiştir. Gelişmiş Avrupa ülkelerdeki belediyeler 19'uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren sosyal açıdan kentsel hizmetlerin ve sosyal politikaların üretilmesinde çeşitli görevler üstlenmişlerdir. Bu duruma refah devleti adı verilen devlet anlayışının Batı Avrupa ülkelerinde kabul edilmesinin önemli bir rolü olmuştur.

Avrupa ülkelerinde görülen sosyal yardımların geçici, kısmi ve eksik olmaması için birçok yasal düzenlemeler yapılmıştır. Konu sadece hayırseverlik sınırları içerisinde anlaşılmayarak toplumsal bir sorunun çözümüne odaklanmaya dönüşmüştür.

Avrupa'da sosyal belediyecilik kurumsallaşmış ve kişi ve yöneticilerin anlayış ve keyfine bırakılmamıştır. İktidar değişiklikleri olsa dahi belediyelerin düzenli şekilde sosyal yardım ve hizmetleri kuramsallaştırdıkları görülmektedir. Bunun en önemli sebebi ise konunun çok önceden beri ülke gündemlerinde yer almasıdır.

Türkiye'de 1970'lere kadar batılı anlamda bir sosyal belediyecilik uygulamasından söz edilemeyecektir. 1970'li yılların ortasından itibaren bazı belediyeler, birçok alanda üretim sürecine dâhil olduktan sonra Türkiye'de sosyal belediyecilik kısmen başlamıştır. 1990'lı yıllardan sonra ise sosyal yardım ağırlıklı olarak genelde yatırıma dönük olmaksızın bireylere iyilik yapma seviyesinde sosyal belediyecilik anlayışı gelişmiştir.

Türkiye'deki yerel yöneticilerin sosyal belediyecilik faaliyetlerine yönelik bilgi ve bilinç düzeyleri oldukça sınırlıdır. Bu alanda merkezi yönetimin öncülüğü ve teşviki ile eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılması, sosyal belediyecilik çalışmalarının başarısına büyük katkı sağlayacaktır. Yerel yönetimlerin üniversiteler, sivil toplum kuruluşları

ve diğ er yerel yönetimlerle bir araya gelecekleri ve iş birliğ i oluşturabilecekleri bilimsel ve sosyal platformlar tesis edilmelidir.

Avrupa ülkelerine bakıldığında sosyal belediyecilik anlayışı çok eskilere dayanmakta ve sosyal devletin önemli bir tamamlayıcısı rolünü sağlamaktadır. Bu ülkelerdeki harcama ve yatırımların ortalama verileri yerel yönetimlere verilen önemi göstermektedir. Özellikle görev ve yetkileri ile kaynakları bakımından Avrupa'daki yerel yönetimler gözle görülür bir güce sahiptir.

Türkiye'de birçok alanda olduğu gibi sosyal belediyecilik çalışmalarında da en önemli eksikliklerden biri veri tabanı bulunmamasıdır. Sunulan hizmetler çoğu zaman yönetici tercihleri, diğ er belediyelerin uygulamaları ya da tahminlere dayanmaktadır. Bu durum yerel halkın özelliklerinin ve ihtiyaçların belirlenmesinde ve sunulan hizmetlerin etkinliğinin değerlendirilmesinde hata payını artırmaktadır. Yerel veri tabanı oluşturulması ve bulguların kamuoyu ile paylaşılması hem politikadaki başarıyı hem denetimi hem katılımı hem de akademik çalışmaların ihtiyaç duyduğu nesnel verilerin elde edilmesini kolaylaştıracaktır.

Türkiye'de Avrupa'dan farklı olarak sosyal refah hizmetleri her dönemde bireysel girişimlerle başlamış; devamında bu uygulamaların yayılmasıyla günümüzde kurumsallaşma sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak standartsızlık ve denetim eksikliği bu amaca engel olmaktadır. Birçok bölgede birçok farklı hizmet sunulması, hatta bazı bölgelerde belediyelerin bu hizmetleri sunamaması sosyal devlet anlayışı açısından önemli bir sorundur. Bu hizmetlere yönelik standartlar belirlenmeli, denetimler ve veri paylaşımı ile hizmet sunum süreci şeffaflaştırılmalıdır.

Türkiye'de toplumsal sistemin işleyişinden ve yapısından kaynaklanan ve özellikle büyükşehirlerde acil müdahaleyi gerektirecek boyutlara ulaşan çocuk, yaşlı ve engellilerin karşılaştıkları sorunlar

“Sosyal Belediyecilik” uygulamalarının çözüm üretmek durumunda olduğu problemlerdir. Ancak belediyelerin, uygulamadaki sorunlarının devam ettiği görölmektedir. Bunlardan en önemlisi kaynak sorunudur. Belediyelerin kaynakları kullanırken ekonomik faktörlerden daha çok siyasal faktörlerin etkisinde kaldıkları ve bu nedenle de kaynakları etkili, verimli ve rasyonel kullanamadıkları sürekli olarak görölen durumlardan biridir.

Sonuç olarak Türkiye’de yerel yönetimlerde dolayısıyla sosyal belediyecilik anlayışında yaşanan ilerleme önemli olmakla birlikte Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında ve mevcut sorunlar düşünöldüğünde kurumsal olarak sosyal belediyecilikten söz edilebilmesi için halen atılması gereken büyük adımlar bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksu Çam, Ç. (2013). *Yerelleşme ve Yerel İktidar Edirne Alan Araştırması*. Beta Yayınları.
- Adıyaman, A. T., Demirel, S. (2011). "Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği", *Dış Denetim Dergisi*, 4, 115-129.
- Akdoğan, Y. (2002). Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik. *Eminönü Bülteni*, Şubat Sayısı.
- Aktan, C. C., Özkıvrak, Ö. (2006). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Aktan, C. C., Özkıvrak, Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti* (2nci Baskı). İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Albayrak, E. T.,e Birinci, M. (2017). "Sosyal Devlet Modelleri: Sosyal Demokrat Model, İsveç-Norveç Örneği". *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1(1), 64-100.
- Altan, Ö. Z. (2006). *Sosyal Politika Dersleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Andersen, G. E. (1996). *Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Ateş, H. (2009). "Sosyal Belediyecilik", *Çerçeve Dergisi*, Ocak, ss. 88-95.
http://www.musiad.org.tr/contentimages/arastirmalaryayin/pdf/cerceve_dergisi_49.pdf, (29.10.2019).
- Ay, H., Akan, R. (2017). "Tarihsel Süreçte Sosyal Yardımların Gelişimi". *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(18).
- Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk İz Yayıncılık.
- Aygen, M. (2015). "Türkiye'de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Yaklaşımı Üzerine: Elâzığ Örneği". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(8), (150-179).
- Aysan, M., Özdoğru, A. (2015). "Avrupa'da Erken Çocukluk Bakımı ve Eğitiminin Mukayeseli Analizi". *Sosyoloji Dergisi*, 3(30), 167-194.
- Bağlı, M. S. (2011). "Alman Yerel Yönetim Yapısı". *Türk İdare Dergisi*, 473, 43-73.

- Barker, R. L. (1999). *The Social Work Dictionary* (4th ed.). Washington DC: NASW Press.
- Batal, S. (2015). "Türkiye'de Sosyal Devlet Kavramının Dönüşümü: Sosyal Belediyecilik". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(2), 221-245.
- Bayramoğlu, S. (2015). *Toplumcu Belediye Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi*. Ankara: Nota Bene Yayınları
- Beki, A. (2008). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Ümraniye Belediyesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Berk, Z. (2010). *Kent Yoksulluğu ve Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kırıkkale Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Berkün, S. (2017). "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı". *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 582-598.
- Bilen, M. (2002). *Piyasa Ekonomisinde Devletin Değişen Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bozkurt, E. (2006). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Brodin, E. (1980). *İsveç Refah Devleti: Kayıp Cennet*. Çev. Süleyman Erdal. New York: Taxation without Confiscation.
- Bulut, N. (2001). *Sosyal Devletin Düşünsel Temelleri ve Çağdaş Sosyal Devlet Anlayışı*. Prof. Dr. Turhan Tûfan Yüce'ye Armağan, İzmir, 321-336.
- Canatan, B. (2001). *Düşünce Tarihinde Kamu Hukukunda Avrupa Birliği'nde Yerellik İlkesi*, Ankara: Galeri Kültür Yayınları.
- Coşkun, S. ve Güneş, S. (2008). *Dünyadaki Gelişmeler Çerçevesinde Ülkemizdeki Sosyal Yardımları İyileştirme Çabalarının Değerlendirilmesi*. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü.
- Craig, G. (2002). "Poverty, Social Work and Social Justice". *British Journal of Social Work*, 32, 669-682.
- Çağdaş, T. (2011). "Türkiye'de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik". *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 3, 591-416.

- Çavuşoğlu, E. ve Yalçıntan, M. C. (2019). "Kapitalist Kentte Sosyal Belediyecilik Ne Kadar Mümkmn? Dikili Örneği", https://www.academia.edu/270771/Kapitalist_Kentte_Sosyal_Belediyecilik_Ne_Kadar
- Çoban Kaynak, R. (2017). "Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.
- Çöpoğlu, M. (2014). "Sosyal Belediyecilik ve Sorunları", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 223-247.
- Çukurçayır, A. (2013). Almanya'da Siyasal Sistem ve Yerel Yönetimler. M. Okcu, & H. Özgür içinde, *Dünyada Yerel Yönetimler Örnekler Uygulamalar*. Ankara: Seçkin yayınevi, 50-70.
- Demirkaya, Y. (2006). *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları, 318-330.
- Dogliani, P. (2002). "European Municipalism in the first half on the twentiethcentury: the socialist network". *Contemporary European History*, 11(4), 573-596.
- Duran, İ. (2019). *Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri: Çiftlikköy Belediyesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Efe, H. (2012). *Türkiye' de Sosyal Belediyecilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Elcock, H. (1994). *Local Government*. London: Routledge.
- Ellison, N. (2005). *Transformation of Welfare States*. Taylor&Francis e-Library.
- Ersöz, H. Y. (2004). *Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler İngiltere İsveç ve Türkiye Örneği*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ersöz, H.Y. (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Es, M. (2007). "Kentsel Yoksulluğun Azaltılmasında Sosyal Belediyeciliğin Rolü", *Yerel Siyaset Dergisi*, (13), 45-52.
- Ferrera, M. (1996). "The'Southern Model'of Welfare in Social Europe". *Journal of European Social Policy*. 6(1). pp.17-37.

- Ferrera, M. (2006). "Sosyal Avrupa'da Güney Avrupa Refah Modeli", (Çev: B. Yakut-Çakar, U. Barış Balaban), *Sosyal Politika Yazıları*, (Der: A. Buğra, Ç. Keyder). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fischer, J. (2005). *Swedish Budget Rules: Praise from Brussels, Pressure at Home*. ECFIN, Economic analysis from the European Commission's Directorate General for Economic and Financial Affairs Country Focus, Volume 2.
- Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Güler, M. (2013). *Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine. İ. Kamalak, & H. Gül içinde, Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.ss.125-159.
- Günel P. (2010). "AB'nin Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeline Etkisi: İspanya Örneği", *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 1(1), 81-95.
- Güneş, İ. (2019). Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür Hizmetleri <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/egitim4.htm>. 07.05.2019
- Güneş, M. (2009). "Almanya ve Türkiye'deki Yerel Yönetimlere Karşılaştırmalı Bir Bakış", *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8(2), 145-165.
- Güneş, M. (2012). "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 149-184.
- Güneş, M. (2013). "Kamu Politikalarının Belirlenmesinde Yoksulluğun Rolü". *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 25-50.
- Güven, S. (1995). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Hampton, W. (1987). *Local Government and Urban Politics*. London: Longman.
- Hür, A. (2009). "Sosyal Devlet mi, Sadaka Kültürü mü?", *Taraf Gazetesi*, 16.02.2009.
- Ingrid, J. vd. (2009). *Becoming Dependent: How is Elder Care Implemented in France and Sweden*. 1- 22.

- İnaç H. ve Ünal F. (2006). "İngiltere'de Yerel Yönetimler", *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 125-140.
- Kalabalık, H. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kalaycı, İ. (2014). "İktisadi Krizler Karşısında 'Sürdürülebilir' Refah Devleti". *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(2), 89-119.
- Karaer, T. (1990). "Fransa'da Yerel Yönetim Reformu Üzerine". *Amme İdare Dergisi*, 23, 3.
- Karahanoğulları, Y. (2013). "Norveç Ekonomisine ve Kamu Maliyesine Genel Bir Bakış". *Maliye Dergisi*, 164, 233-258.
- Kavruk, H., Yaylı, H. (2008). "2004 Belediye Reform Çalışmalarında İdari Vesayete İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi ve Bir Araştırma", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 1-32.
- Kaya, E. (2003). *Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Kaya, E. (2019). www.sosyalhizmetuzmani.org Erişim Tarihi: 19.06.2019
- Keleş, R. (1994). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kersbergen, K. V., Kremer, M. (2008). "Conservatism and The Welfare State: Intervening to Preserve", *Culture and Welfare State*, ed. Wim van Oorschot, Michael Opielka ve Birgit Pfau-Effinger. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Kesgin, B. (2008). *Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Kesgin, B. (2012). "Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 169-180.
- Kesgin, B. (2012). *Yoksulluğa Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. Muhafazakâr ve Sosyal Demokrat Perspektifinden*. Bursa: Ekin Yayınevi.

- Kesgin, B. (2016). *Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet*. (İkinci Baskı). İstanbul: Açılımkitap.
- Kesgin, B. (2016). "Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Sivil Toplum Ortaklığı", *Strategic Public Management Journal (SPMJ)*, 4, 83-94.
- Kobak, K. (2006). *Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelede Uyguladığı Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Koray, K. (2009). *İngiltere'de Kamu Yönetimi, Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Koray, M. (2000). *Sosyal Politika*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Koray, M. (2008). *Sosyal Politika* (3. bs). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Koray, M., Topçuoğlu, A. (1995). *Sosyal Politika*. Bursa: Ezgi Kitabevi
- Köse, H. (2010). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir Karşılaştırma: Maltepe ve Kadıköy İlçe Belediyeleri Örnekleri*. Ayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lundy, C. (2004). *Social Work and Social Justice*. [Elektronik Sürüm]. UK. Broadview Press.
- Mengi, A. K. (1997). "Federal Almanya'da Yerel Yönetimler". *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 6(4), 93-112.
- National Accounts of OECD Countries: Spain, http://dx.doi.org/10.1787/na_gga-2012-en, Erişim Tarihi: 25.10.2019.
- Ölmez, T. O. (2007). *Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öz, C. S.. (2010). *Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara, Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri)*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özbudun, E. (2002). *Türk Anayasa Hukuku* (7. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

- Özdemir S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Özden, K. (2010). "Almanya'da Kentleşme politikaları: Tarihsel Süreç ve Güncel Politikalar". *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 23, 99-113.
- Özer, M. A. (2015). "Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (35), 79-100.
- Özgöbek, H. R. (2004). Norveç Mesleki ve Kültürel Değişim Programı. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cifmeslekidegismenorvec.htm>. Erişim Tarihi: 24.02.2019
- Özmen, Z. (2017). "Refah Modelleri Açısından Avrupa'da ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı". *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 88-117.
- Öztürk, H. ve Gül, H. (2012). *Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi? IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 377-392.
- Pekküçükşen, Ş. (2004). *Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği*. Yerel Yönetimler Kongresi, Bildiriler Kitabı, Çanakkale
- Pektaş, E. K. (2010). "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar". *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*, 5, 5-22.
- Sallan Gül, S. (2009). "Sosyal Devlet Ya da Refah Devleti Nedir?", İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül (der.), *Yerel Yönetimlerde Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları*. Kalkedon Yayıncılık.
- Sezer, Ö. ve Önder, Ö. (2012). "Sosyal Belediyecilik Bağlamında Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılımın İncelenmesi". *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(12), 255-279.
- Stockholm City Annual Report. (2019). [http:// international .stockholm.se/Politics-andorganisation / Annual-reports/](http://international.stockholm.se/Politics-andorganisation/Annual-reports/), Erişim Tarihi: 21.09.2019.
- Stoker, G. (1988). *The Politics of Local Government*. Hampshire: Macmillan.

- Şahinoğlu, İ. (2014). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenkal, A. ve Sarıipek, B.B. (2007). "Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14.
- TBD-Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adenauer Vakfı. (1993). *Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri*. Ankara: Erk Yayıncılık.
- Tepe, F. (2005). "An Introduction to Swedish Welfare State", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, No:7.
- Toksöz, F. Vd. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Toprak, D. (2015). "Uygulamada Ortaya Çıkan Farklı Refah Devleti Modelleri Üzerine Bir İnceleme". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 151-175.
- Toprak, D., Şataf, C. (2009). "Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı". *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1(1), (11-24).
- Uğur, A., Bostan, M. K. (2016). "Sosyal Harcamaların Yerelleşmesi: Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Etkinliği". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(15), 39-59.
- Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2005). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uslu, H. (2011). *Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uyar, H. (2004). "Türkiye'de ve Dünya'da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe", *Aydınlanma*, 1923(51).
- Ünüsan, T. (1996). *Avrupa'da Yerel Yönetimler*. Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü,.
- Yamaç, M. (2014). "İngiltere'de Yerel Yönetimler". *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:4, ss. 1-22.

Yay, S. (2014). "Tarihsel Süreçte Türkiye'de Sosyal Devlet", *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, III(9), 147-155.

Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED). (2014). *Piyasaya Karşı Halkı Korumak için Toplumcu Belediye*, Ankara: Memleket Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı - Soyadı : Çağdaş AKTEPE
Doğum Yeri ve Tarihi : Varto – 01.11.1986

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (Devam Ediyor)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : -

Projeler : -

Çalıştığı Kurumlar : T.C. Çankaya Belediyesi

İletişim

E-posta Adresi : aktepe1649@hotmail.com

Tarih : 04.29.2020